

**Den vijfsten boeck van architecturen Sebastiani Serlii, in den
welcken van diversche formen der tempelen getracteert wort na
de maniere van den antijken ende oock dienende voor de
kerstenen**

<https://hdl.handle.net/1874/196571>

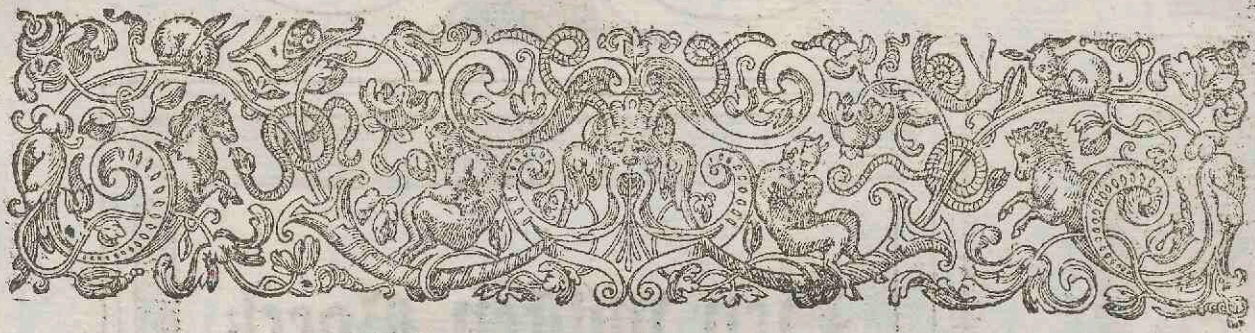
Den vijftten Boeck
van Architecturen Sebastiani
Serli/inden welcken van dier-
sche formen der Tempelen getrac-
teert wort/na de maniere van
den Ancisten/ende oock
dienende voor de
kerstenen.

Overgheset uyt de Italiaensche in
Nederduytsche sprake, door Peter Coeke van
Aelst, doen ter tijt Schilder der
K. Majestejt.

Men vindt te koop t'Amsterdam
by Cornelis Claesz. opt Water/
int Schrijfboeck.

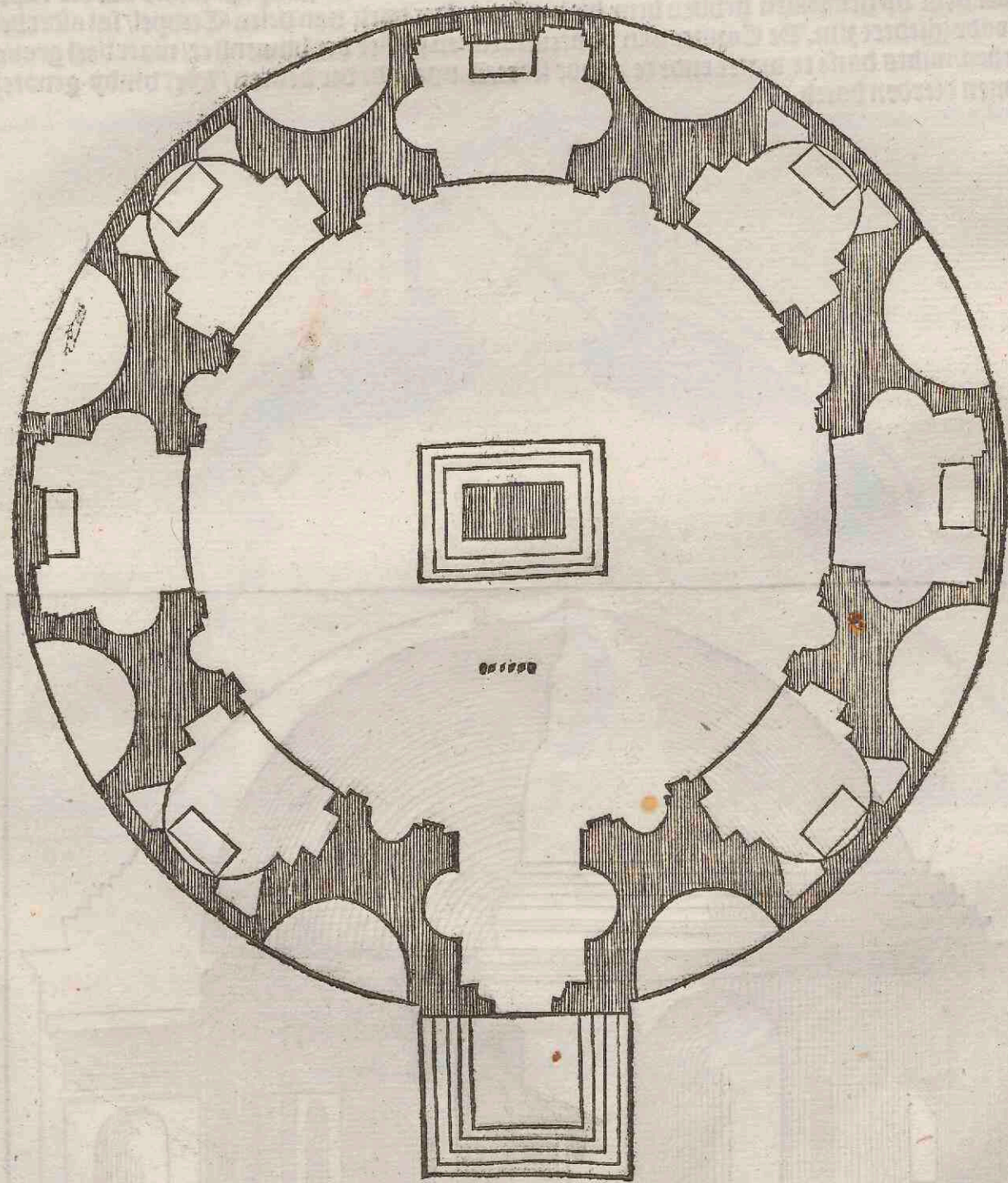
Anno 1606.

Den vijfden Boeck van veelderley manieren
van Tempelen.

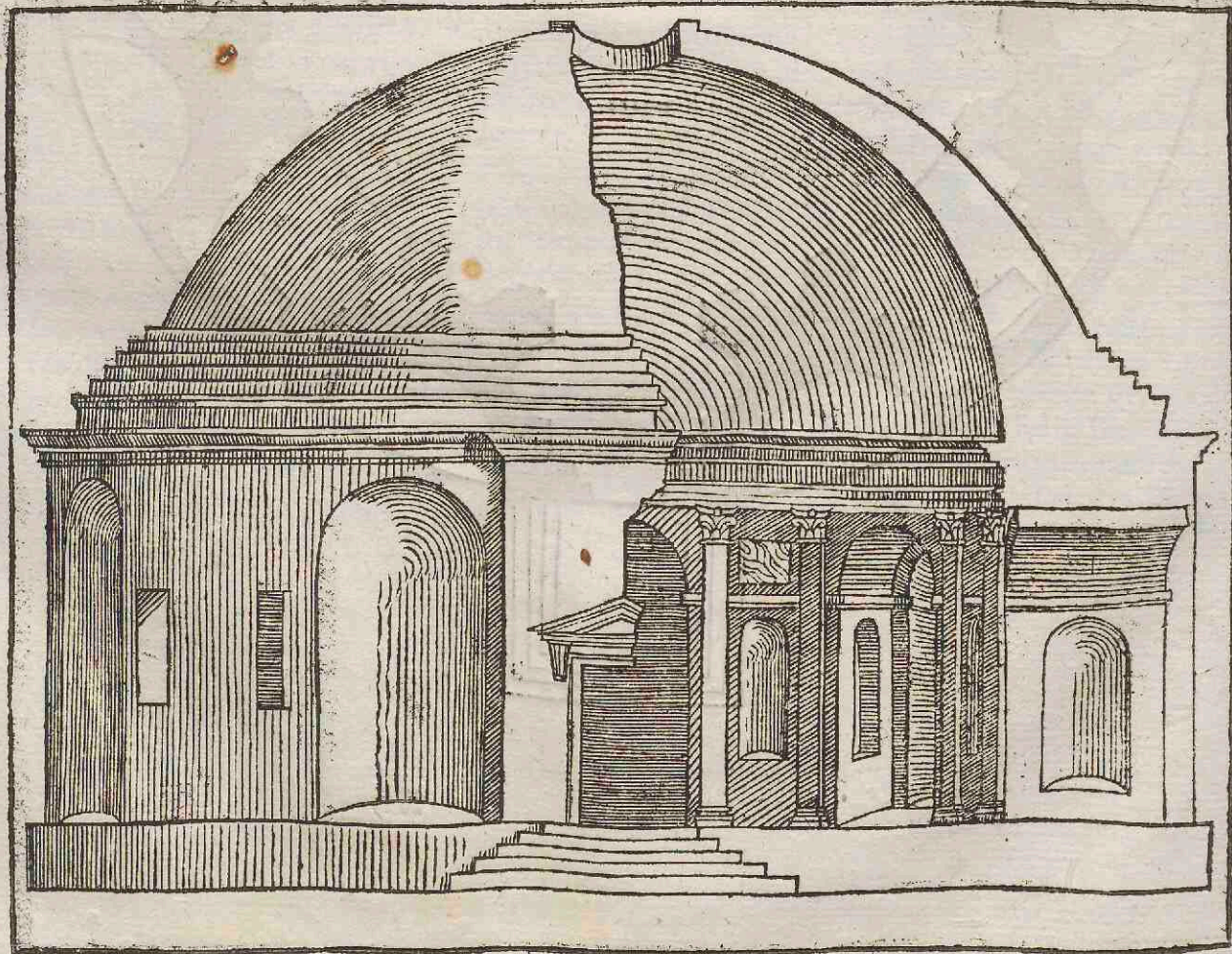
Dat xiiij. Capittel.

Dewel datmen in kerstenrijcke bele ende diverse formen van Tempelen ende kercken liet/so wel Antike als Moderne/nochtans mid's dat ick booztijts be- looft hebbe sommige Ordinanten daer af te tonen/om t'gettal van wijnen Boecken te voldoene/soo willen wy vanden selven tracteren/ ende in t'bewoyp ten minsten twaelve verseyden manieren van Tempelen setten met haren gronden ende maren. Ende om dat de ronde forme de perfectste van allen is/so sal ick daer aen beghinnen. Maer al ist dat in onsen tijden/het sy deur cleyn devotte/oft deur vreckheyt vanden menschen/gheen grootē kercken meer begonst en worden te makere: Ja datmense noch niet en volmaect die booztijds begoit zijn: soosal ick die mijne soo cleynen maken/ als sy souden mogen in redelijcker wijze passe- ren/op datse niet cleynen coste in coxter tijt souden mogen volmaect worden. Den Diameter datt van desen gront sal also lanck als hooghe zijn/nade figure vanden circule/te weten van t'ielich voeten. Die dicke vanden muer/sal vanc vierendeel des diameters zijn dats van vijftien voeten/ op datmen daer gemakelick die capellen binnen maken mach. De welke capellen sullen twael voeten breed zijn. Die Riechen tusschen die pilaren/sullen vier voet breed zijn: die andere binnen den inganc/ende van dzy capellen/sullen ses voet en halven breed zijn. Ende om den cost van steen ende calck te sparen/soo sainen van buyten tusschen die Capellen die grootē Riechen maken/der welcher breedte salcomen op vijftien voeten. Desen Tempel saet verheben vander eerden ten minsten vijf trappen/ende al waert noch hoogher ten waer niet quaet/want dat eertrijcke ver- hooght met der tijt/alsoo datmen in veel oude Tempelen ende kercken nederwaerts tert/daer men booztijts opgheclommen heeft: maer die trappen willen altijts onpaer zijn/nade leeringhe van Dirruio daer hy van den Tempelen spreekt/op dat (seyt hy) als men metten rechten voet begint te clamen men hem metten selven rechten voet op dat paneptel des Tempels vinde. Aengaende den fundamente/soo en cannen niet gefaelgeren datmen diepe ende breedt make/maer die min- ste breedde die men onder soude moghen legghen is dese/datmen vanden Diameter der dicken des muers een perfect viercant make/ende den Diagonus van dien viercante sal de breedte van den fundamente des muers onder zyn. Alsoo duncte my dat het Dirruuius beschrijft daer hy van sonderen spreekt. Maer aengaende der stoffen des sondeersels in basten oft herden gronde/ende oock in waterachtighen gronde/en behoerick hier niet te verhalen/midts dat het alleman bekent is.

Van diuersche formen der Tempelen.

Gedont hebbende den grondt van desen ronden Tempel/soo volcht hier nu dat opstaende dees Tempels van buyten en oock van binne/ midts dat hy al wils gebroken gemaect is om alle heyde te liene: dat binnenste des Tempels is nae de maniere van Cozynthien gemaect. De geheele hoochde van aen t'paniment tot boven tegen d'welstel/houde t'sestich voeten: die dertich voeten sullen vooz den kerel oft rondt welstel zijn. Dereste nederwaerts salmen deelest in vijf en haluen/ daer af sal d'een deel vooz Coznice frise ende Architrabe zijn: die vier en halbe restende deelen/sullen die Colommen met basen ende capiteelen hooge zijn/van welcken alesamen dat ghy die particulare maten in mynen vierden boec byde Cozynthia vinden sult. Die Nicchen tusschen die platte pilaren/sullen chien voeten hoogh zijn: die andere sullen vijftien voeten houden. Dat gat boven dat welstle/sal wist zyn dat sebeste deel des Diameters vanden Tempel: Boven dat selbe gade machmen een lanterne maken met glazen gestopt/ oft men macht open laten daer duere sal licht genoech comen vooz dat middelste des Tempels/midts dat die capellen huer licht by hemseuren hebben deur die vensters. Het dack van desen Tempel/sal alderbest met loode ghebedt zijn. De Coznice van buyten/sal staen gelijc der binnenster/maer veel grover van leden/midts dat se te water ende te winde staet. Mengaende der deuren/ dyer bindt genoech in mynen vierden boeck.

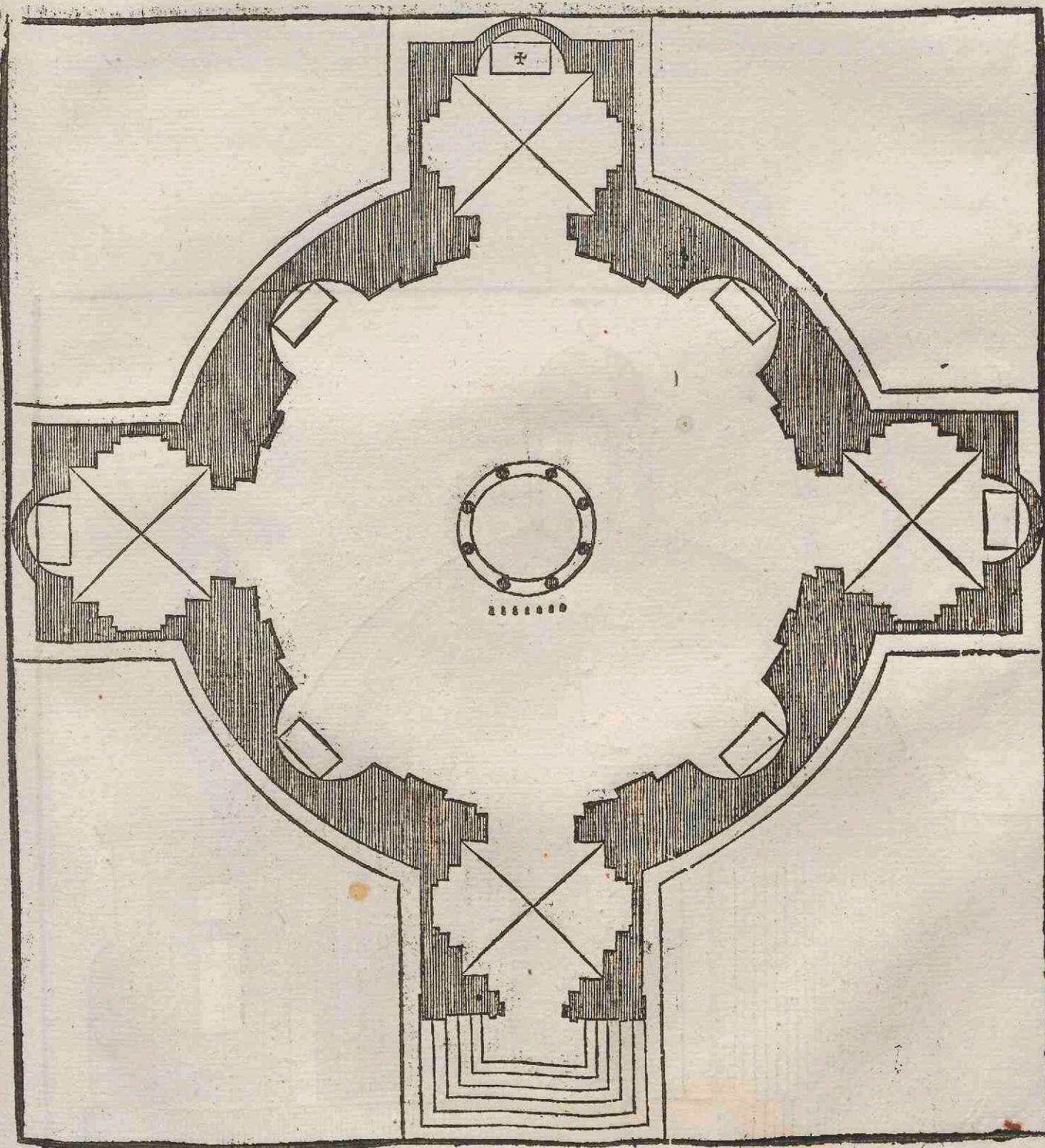

Dat vijfde Boeck.

Dat ruij. Capittel.

Fol. iij.

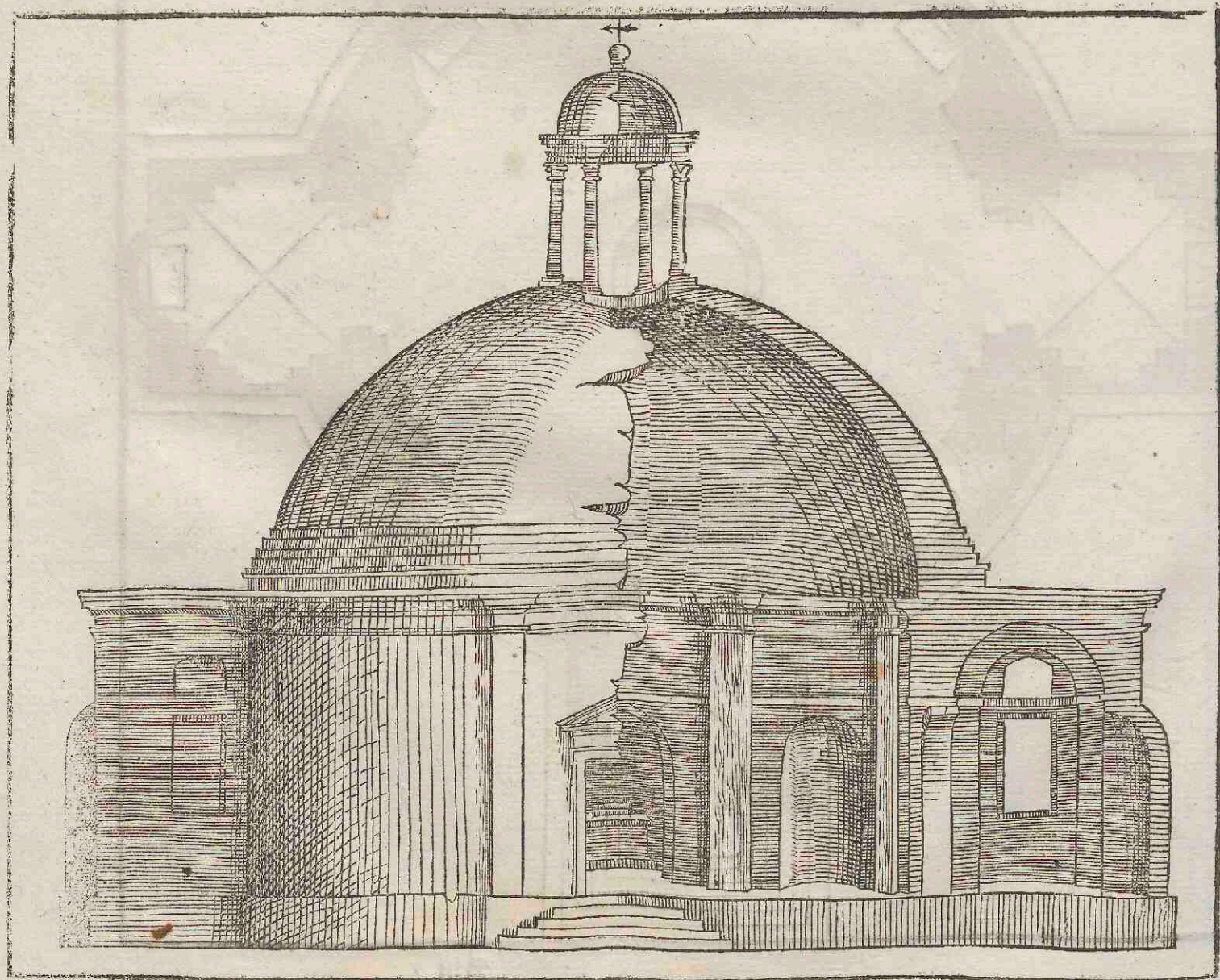
Al is den grondt van desen navolgenden Tempel oock ronds/soo heeft hy nochtans een veranderinge deur die viere weypponghen te weten drie capellen/ ende oock den inganck vanden seluen fatsoene. Den diameter van desen Tempel/ houdt achtenveertich voeten: die dichte des muers/houdt een sebeste deel vanden diameter. De capellen zy veertien voer int viercante/sonder de Nicchen: die ander vier Nicchen oft cleyne capellen/sullen neghen voer vriet zyn: die viercante capellen hebben huer licht van besyden: waer dat licht vanden Tempel boven int welstle/sal wist zyn dat vijfte deel des diameters/ met eene lanterne daeroppe/ ghelijc vanden anderen gesept is. Tot desen Tempel salmen oock mer vijf trappen op climmen: Ende midts dat de hoeken buyten die Tempelen alreys onreyn liggen/soo soud ick prijsen datmen enen viercanten muer daer omme trocke/so hooge als den opganck/op datmen daer niet so lichtelick by comen en soude.

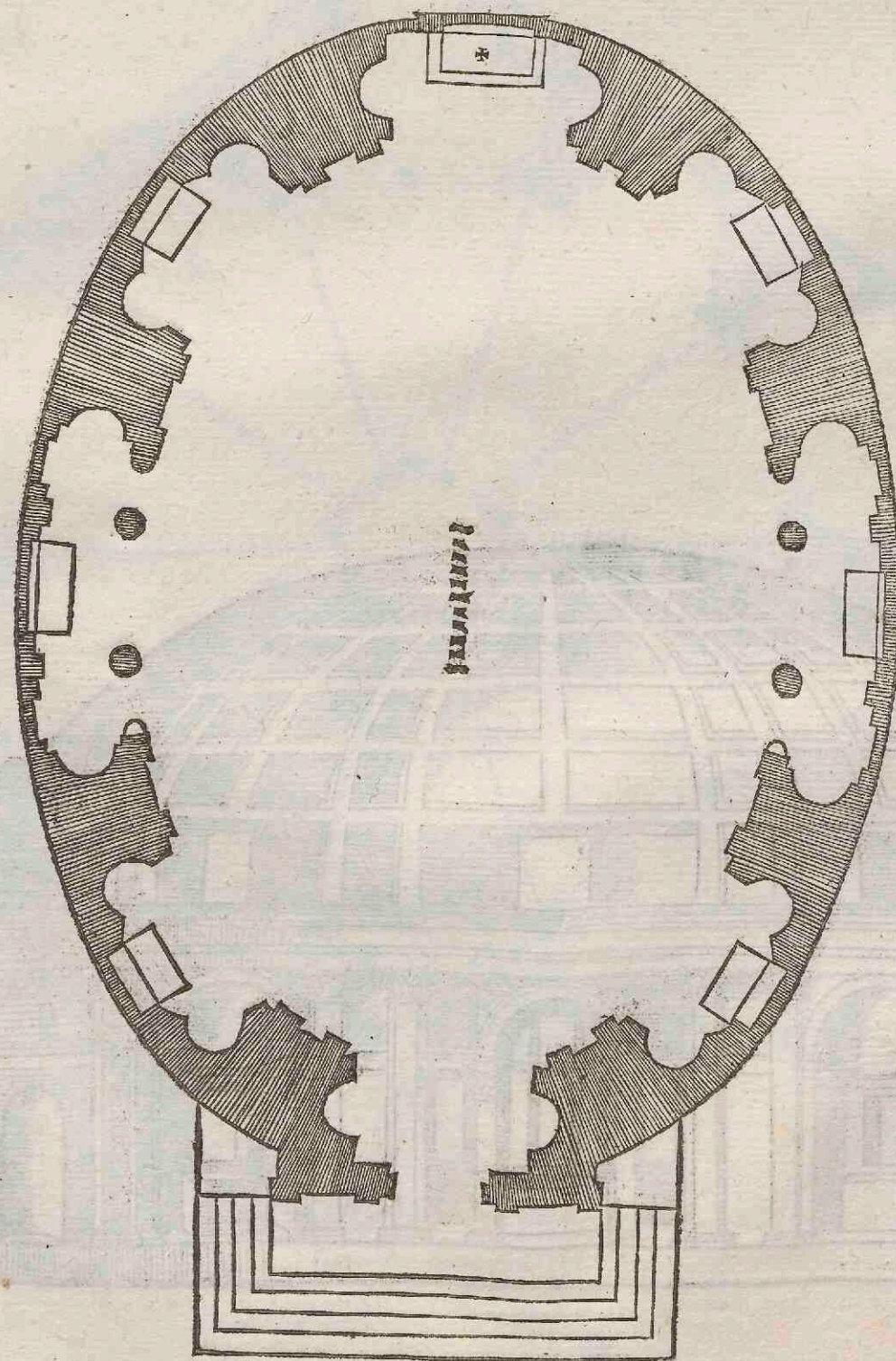
A iij

Van diverse formen van Tempelen.

Vanden ghepasteerden grondt / soo liedy hier d'opstaende / soo veel van binnen als van buyten / midts dat het ghebroken schyn. Die hooghe van binnen hout ghelijck den Diameter / dats achtenveertich voeten. De helft sal vooz dat halfrondt welfel sijn. Ende dat lucht gat boven / alsoo gheleyt is / sal wylt sijn van t'vyfste deel des Diameters / daer op datmen eene lanterne setten sal met ghelafen ghelijck inde figure ghetoont is / ende dat welfele ghedeckt met loode oft ander materie. Vanden welfel nederwaerts salmen dat cozziment van twee voeten en half hooghe maken / ghefozmeert ghelijck d'impolte vanden boghen des Theaters van Parrcellus inden vierden boeck int sevenste Cap. fo. 37. ende sal dienen vooz Capiteelen / wt ghenomen dat Plintus metter Cimacien / dat vooz Cozone dienen sal. De pilasters sijn breeet vier voeten en halven. Die geore capellen / sijn hooghe eenentwintich voeten: die cleynste capellen / sullen derthien voeten en halven hooghe sijn / boven half front. Boven die dyp viercante capellen ende boven den inganck / machment plat decken / wat af hanghende om des waters wille : oock machmen binnen die dichte des muers trappen ozz dinceren / om daer op te climmen ende een pieren oft steenen geleente daerom maken. Den Tempel machmen decken daer af datmen best ghereetschap heeft / maer van loode soudet alder sekerst sijn.

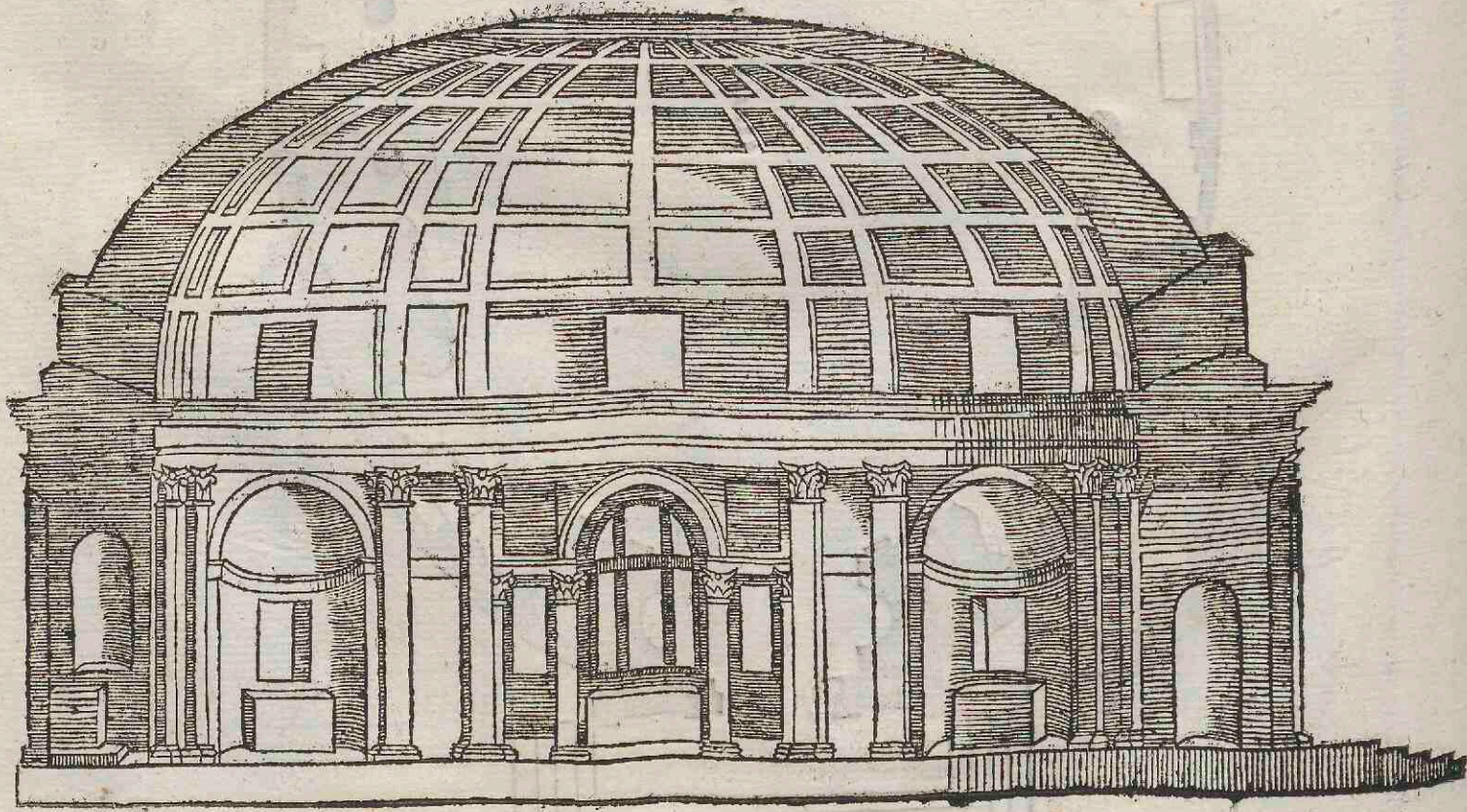

Nade ronde figuren welke die perfectste sijn / soo ghelijcken best die onale dats ewigs / daeromne heeft my behaecht eenen tempel op sulcken maniere te maken / den welchen tempel breeet sijn sal sellen veertich voeten / ende lanck sellentseftich voeten. De dicke des muers sal acht voeten houde / en daer binne sullen die capellen staen: ende alen zynse niet te ruyen / so en derfmense oock niet afstuyten. Die wydde van die twee grootte capellen / hout twintich voeten en halven binnen de welke sijn twee Nischen / elck breeet vier voeten. De columnen sullen dick sijn veeren voeten en half / ende die halve naer advenant. Die spatien tusschen die middelste columnen sullen seven voeten en een half houden / ende d'ander sullen vier en een quaert houden. Dees twee capellen sullen elck dyp vensters hebben / die middelste sal wylt sijn ses voeten ende d'ander ter zyden elck dyp voeten. Die capelle metten hooghen altaer / sal thien voeten breeet sijn / ende ses voeten herre inden muer met Nischen ghelijck de grootte / ende een venster boven den altaer van ses voeten wylt. Die vier andere capellen / sullen van halven cirkel sijn thien voeten wylt / hebbende oock dergelijcke Nischen / ende een venster van vier voeten wylt boven den altaer. Ende midts dat dees capellen by hem selven liches genoegh hebben / soo mocht men hem daermet syden vooz den gheheelen Tempel / maer op dat daer noch lichter worde / soo salmen boven die capellen noch vensters maken. Dese tempel en sal oock niet min dan vyf trappen op gae: die deure sal wylt sijn ses voeten / ende sal met vier pilaren gheciert worden naede Cozzinthia. Den inganck binnen sal ghelijcken der capellen vanden hooghen altaer.

Van diverse formen der Tempelen.

Des figure hier onder behoort den ovalen tempelen van binnen / den welken van t'pa-
 vement tot onder dat wolk'le hoogh is gelijk die breedte / dat is van sessendertich voeten:
 van t'pauement tot bouen de coznice / sullen d'pentwintich voeten syn / welke hooghde
 ghedeelt in vyuen / soo sal d'een deel vooz Architrabe Frise ende Coznice syn. Die ander vier dee-
 len / sullen vooz de hooghde vanden pilaren syn die de capellen scepden : die particulare maten
 hier af vindy in mynen vierden boeck in d'ordine van Coznichie / midts dat desen tempel van
 sulcken wercke ghemaect is. Die hooghde vanden ronden colommen / sal waelf voeten houden.
 De architrabe die den boghe onderhout / is van eenen voer. De poozte (alsoo hyden gront gesept
 is) sal met vier platte pilaren gheiert syn / in sulcker formen ende maten / ghelijck die binnen den
 tempel staen / ende oock met sulcken coznicement. De poozte oft deure sal eenen boghe op twee
 pilasters hebben tusschen die platte pilaren. Dat wolk'el van desen tempel machmen verciereu al-
 soo ghetoont wort inde figure ende noch rijckelijcker / makende die vensters hoven die coznice
 nederhanghende ghelijckmen siet. Ende deckenmen van den tempel met looz vooz d'bekke / soo sul-
 len die vensters ghenoech beschermt syn.

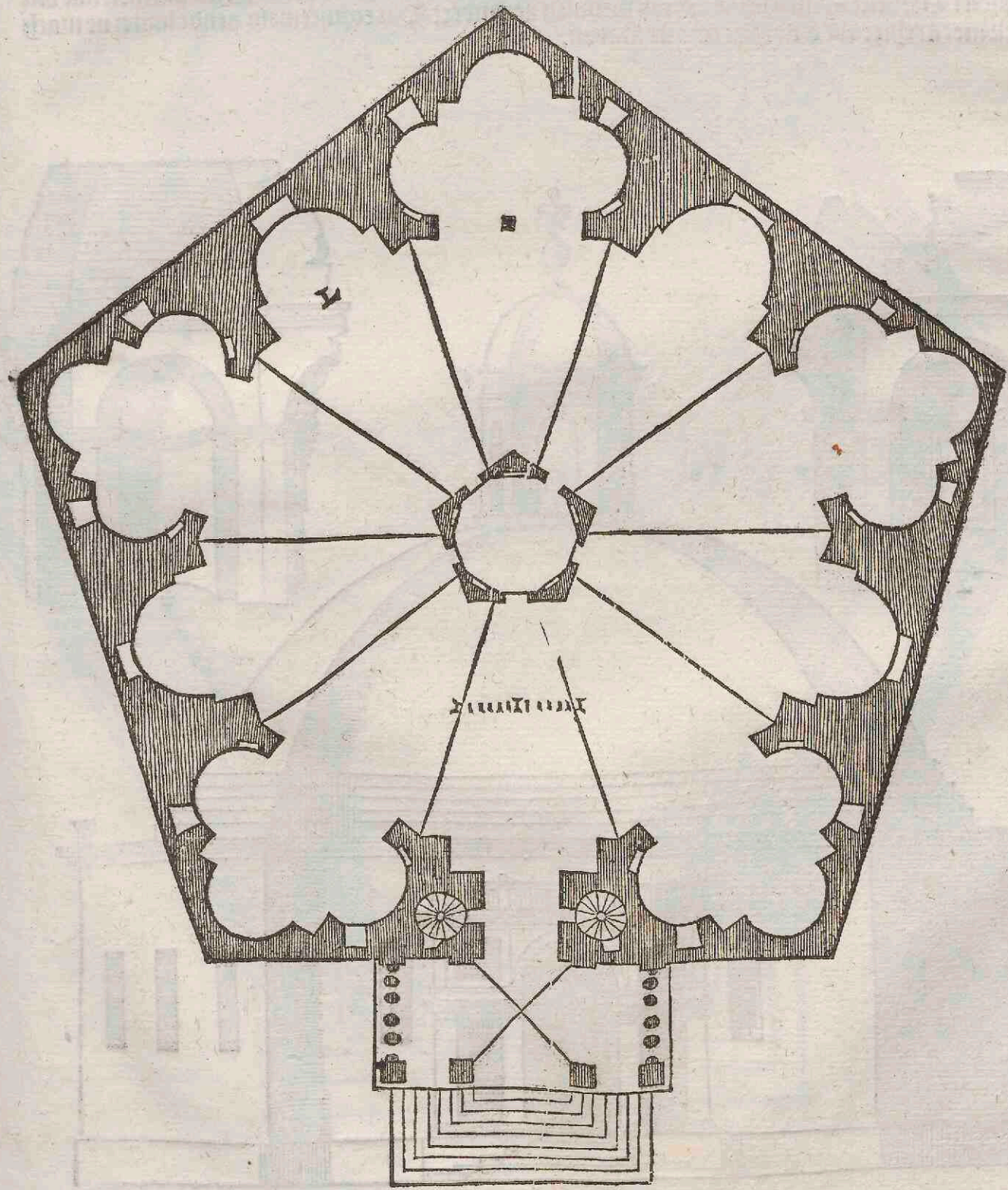

Das vijftste Boeck.

Das xiiij. Capittel.

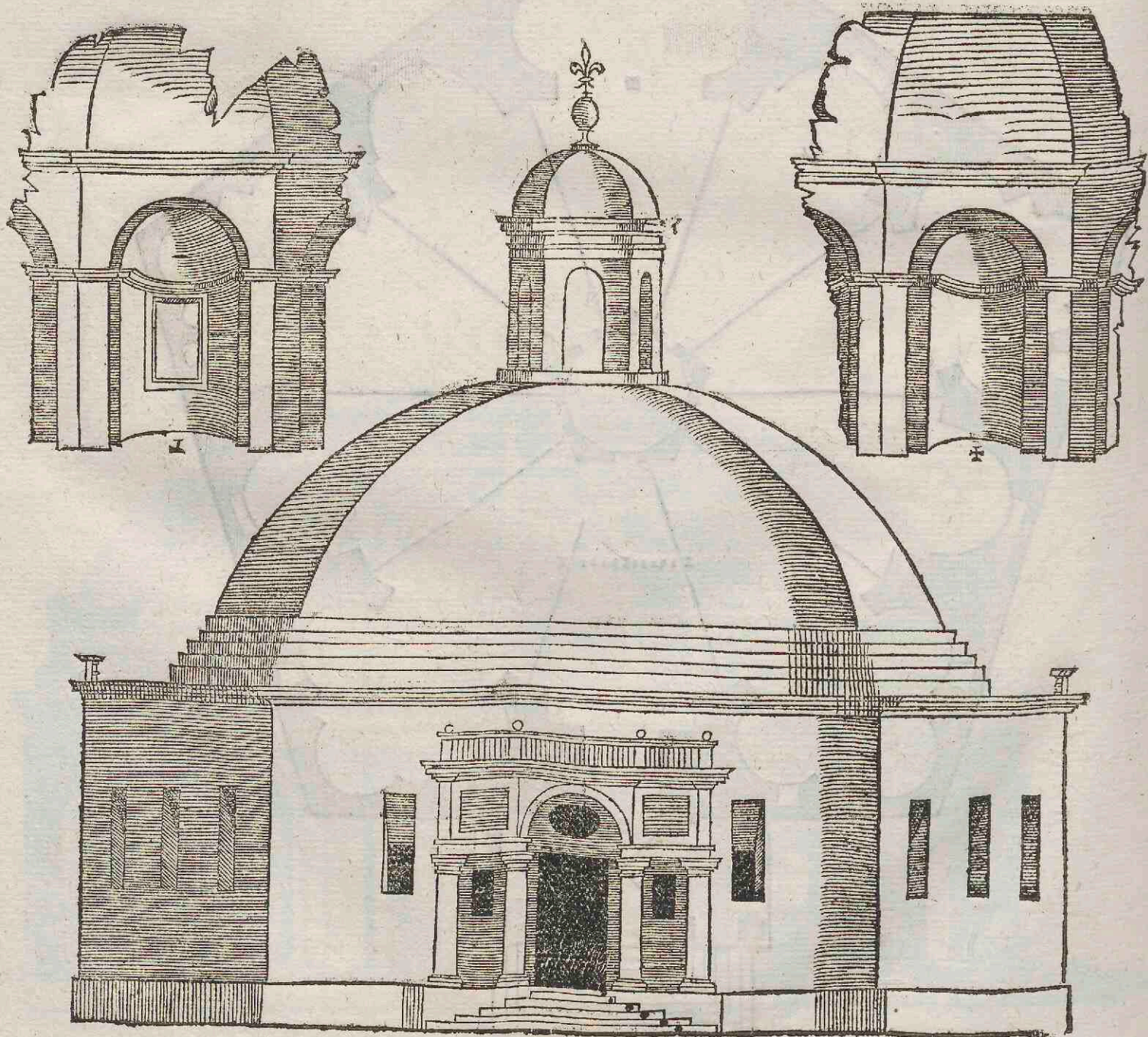
Fol. v.

Al is dees forme vijfhoekich dat welke in Architecturen niet soo schickelijck en is / daer-
 omme heb ickse binnen van tien hoecken willen maken. Den Diameter van desen Tem-
 ple is tweentseftich voeten lanck. De Diameter vande lanterne / houdt twaelf voeten. De
 vijve groote cappellen / houden vijftien voeten int viercante / sonder de drie Ricchen de welke tien
 voeten wijt zijn. De cleyne capellen zijn breez vijfschien voeten / ende gaen vier voeten inden muer
 tot aenden halven cirkel / den welken wijt is dertien voeten. De groote capellen / sullen twee ven-
 sters hebben / ende de cleyne eene. De wijde vander deuren / houdt seben voer en halben. De logie
 bupren sal breez zijn tien voeten / ende lanck vierentwintich voeten: de vier pilaren hier af sullen
 twee voeten viercanc zijn. De middelste spacie tusschen die pilaren sal tien voeten houden / ende
 d'ander twee spacies vier voeten. Die sijden vander logien / sullen een gheleente hebben met ba-
 lasters gemaecc. Ende syden vander poozten / sullen twee windeltrappen staen om op dat pooztael
 te gaen / ende oock tont somme den Temple. Dese Temple staet negen trappen verheuen vander
 serden / ende men mach en onder hol maken.

Van diverse foymen der Tempelen.

Hewel dat desen Tempel gesloten is/so sullen wy nochtans de maten binnen wel toonen/ ende is binnen also hooge als breed dat is tweentseftich voeten. De lanterne is ooc so hooge als breed tot aende cornice. Dat welsel is van halven circlē: dat welsel vanden Tempel is oock van halven circlē/hooge eenenderlich voeten: de reste nederwaerts sal de cornice van twee voer en halven hebben/ geformeert ghelijck dinstoete vanden Theatre Marcelli inden vierden Boeck in d'ordine Ionica geteekent. T. folio. 37. Dees cornice salmen buyten gelijcs der binnenster setten/maer groter. De viercante pilaren vanden pooztale zijn hooge veertien voeten/ met basen ende capiteelen Dorische. D'architrabe is de halue dichte vanden pilaer hooge. Boven den hoge is de cornice dat vierde deel minder dan de groote/maer vander selver foymen: Ende sal dienen vooz capiteelen aende pilaren. Boven dees cornice salmen een bozstweringhe inaken met balusters ofte van isere. Die twee stueken boven dese Temple betoonen de capellen van binnen/ Ende dat metten Cruyce ghereeckent betoont de grootte capellen vande welke dat de hoochde vijfenwintich voeten hoede. Dat ander stuek geteekent met A. betoont de minder capellen oock vijfenwintich voer hooge. De pilasters welck de capellen scheidē/sullen drie voer breed zijn. De hoogde sal van negentien voeten zijn: ende men sal daer een cornice maerken/ dier ontfomme den Tempel gaen sal/ dienende vooz capiteelen aende gelypde pilasters/ welck forme datmen nae dat capiteel Dorische maken sal/maer een weynich verandert. Dat cornice ment aende lanterne mach men met architrabe seise ende cornice maken.

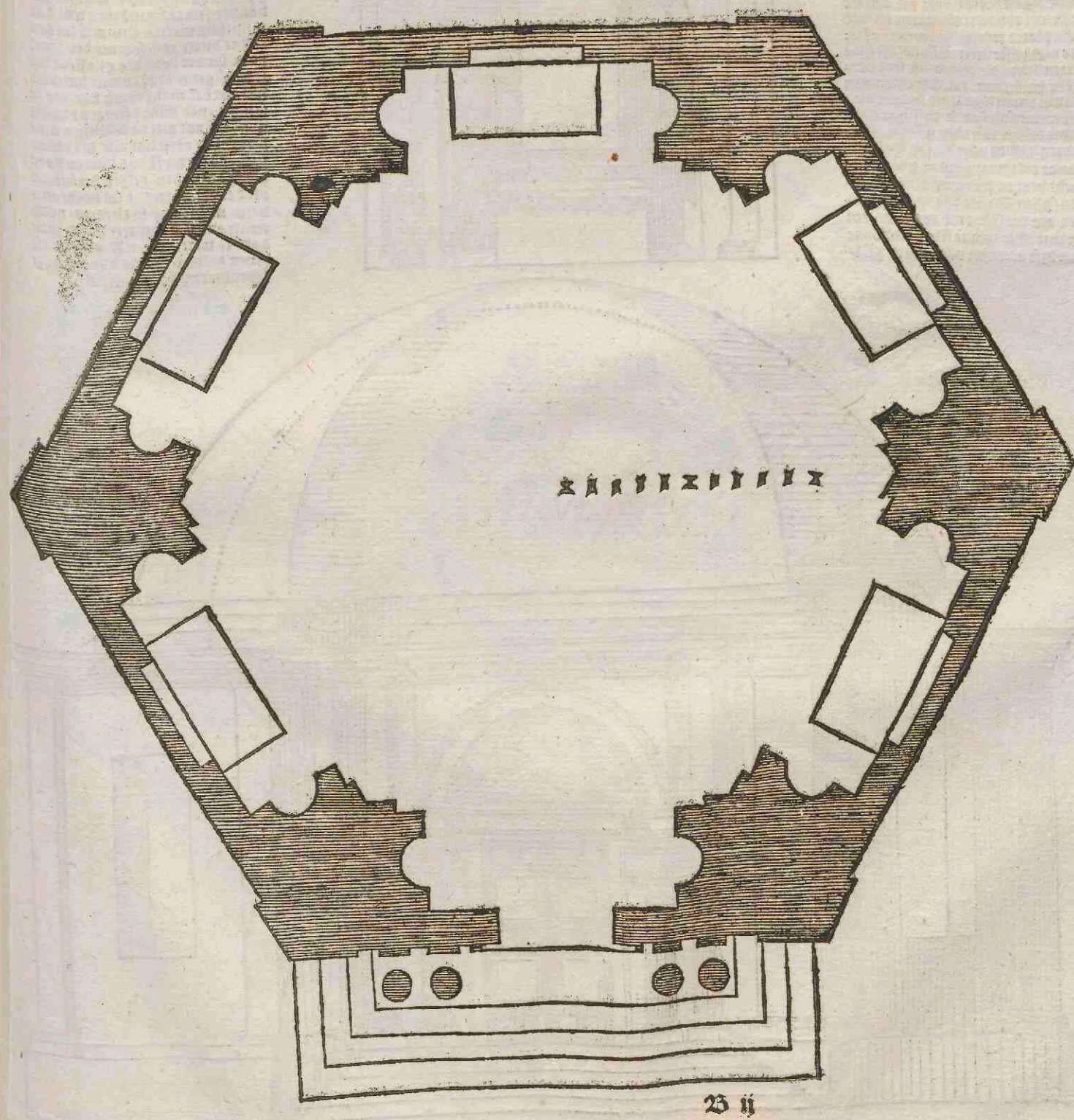

Dat vijfde Boeck.

Dat ruij. Capittel.

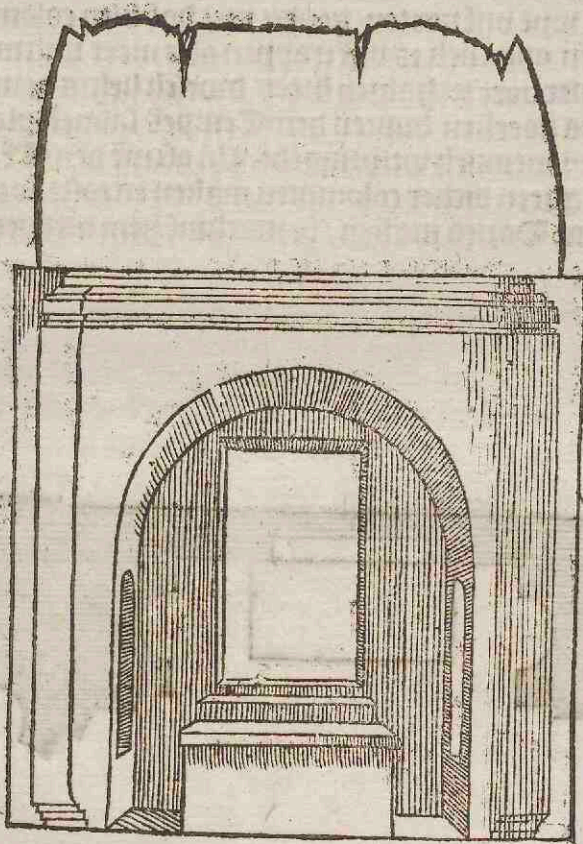
Fol. vij.

Den grondt van desen nabolgende Tempel sal seiscantich zyn/ houdende in diameter vijfenwintich voeten: ende die dichte des muers vijue. De wydde vander capellen houdt tict voeten/ende gaen vier voeten inden muer: die wijdde vanden Nicchen/hout twee voeten. Die deure vanden Tempel is wyt vijf voeten/ geciert met dobbien colommen/ de welke diek zyn renen voer ende een quaert: den oppanck is vijf trappen ofte meer wilmen/ doch onpaer. Elke capelle heeft een venstre/ van vier voer en halven breed/ dwelck heftis genoeg inbringen sal/ alck iter ghyene lanterne. Aende ses hoeken buyten den Tempel/ salmen platte pilaren maken van twee voer en quaert een breed/ en weynich weyningde. En ofme den Tempel grooter makē wilde/ en datmen by fante van steene gheen dicker colommen maken en colte/soo machmen Corinthia makē ofte Ionica: ofte wilment Dorica maken/ so machmē hem met pedastalen te hulpe comen.

Van d'iberische formen der Tempelen.

Nat dat wij den geboort van den feshoekighen Tempel ghe-
toont hebben, so behoort nu oock den Tempel in d'op-
staende te betoont, ende te beschryuen, soo wel van binne
als van buyten: want al te den Tempel geheel gheschiet
soo hebben wy daer bysonder op een
capelle gheset van binnen te sien
midts dat sy alle wyde van eender
formen sijn, en desgelijc hout den
inganc oec die selve forme. Daer
en gaende den buytensten deil, so
seg ick dat de hoerijde van op dat
pauement beneeds tot bove de cor-
niche achenen voers houden sal. Die
corniche raefsonne den Tempel/
salmen van eenen doer en halben
maken, maer die leden vander sel-
ver corniche salme na dat capittel
vande Doerica maeken, om datse
noech dienen sal voor capittel op de
pilasters aende ses hoeken. Be-
haluen dat sijnthuis met sijn
Cinatie, dat welcke mit dat het
dienen sal voor een Corone, en sal
bove de pilasters maer recht d'ur-
gaen alsomen inde figure merck
maek. Dat postast voer sal geiert
sijn met ronden colommen en met
sijn platte regenpilaren, daer af de
de midvelste intercolomie (oft spa-
tie tusschen die colomme) seve voer-
zen half hondt sal. Des raefsonnen
sullen eenen voet ende halben dieck
sijn, maer die spatie tusschen elke
diese colommen ende pilaren, sullen
einen halven voet houte. Des ge-
seve de colommen sullen hoogh sijn
acht voet en drie quart: die capitel-
ken sullen Doerica sijn, maer de bas-
sen, om datse beneeds seude boer te
regene en te winde staen, ende oec
om d'ijc de vassen vande platte pila-

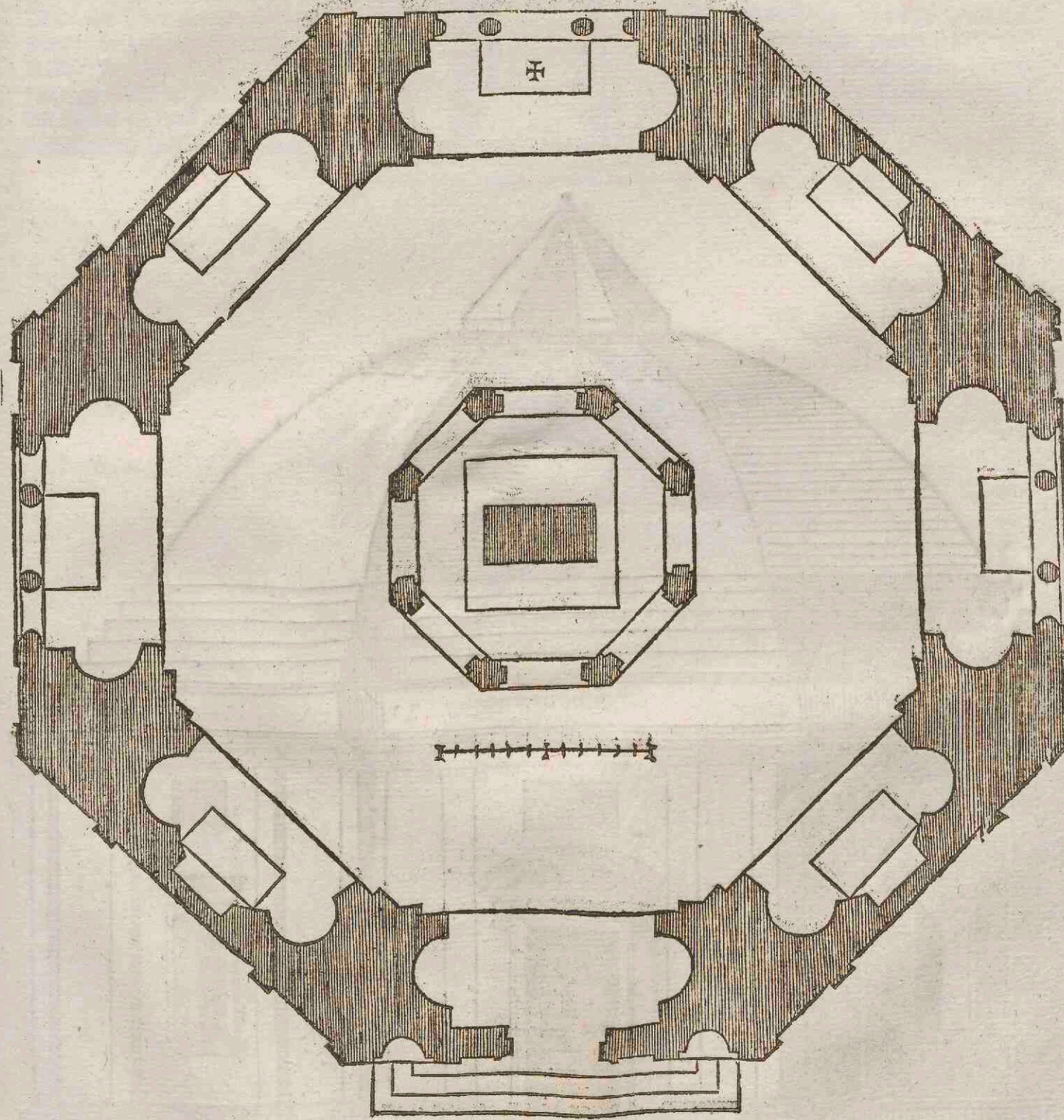
ren, ende den groben pilasters sijn souden, omwangende de Tempel
tallen sy den so salmense Chufane maken. De hoerijde de Doerica
reabe sal enen voet houden, waer op dat den boghe staen sal, ende die
deure salmen voers berceeren, gheschiet inde figure sijn mach.
Den oppanck sal ten minsten vijf
trappen hoge sijn. Dat dach salme
van eniger matrice deken die in
dien landen geduerich ende wil te
becomme is anders souder altes
best van loede sijn, ende dit is aen-
gaende dat welck van buyten.
Om te traeren vanden d'ingen-
sten deelen, soo is gheset dat een
capelle voor alle dien: die deure de
van desen cappellen houdt die tien
voeten, ende ind' hoerijden houdt
desse deuren voet en halben, ende
gaen inden naer vier voeten. Aen
elcke syde hebbe se een spiche die
breedt is twee voeten. Vanden
alraer is een denstier die vier voer
en halben hiet is, ende hooge seve
voeten. De corniche vanden de tempel
sal vander selver hoerijde staen
gherich te buyten sijn, ende sal oec
vander selver figure sijn: wat dat
sijnthuis met een Cinatie sal oec
recht duere raefsonne den Tempel
gaen, sonder bove die pilasters te
te springen, anders van datmiste
wel ter der mak mach dan die te
reghen ende winde staet: de basen
machme oec wel nade Doerica ma-
ken. Ende al ist dat alle die ander
getoende tempel in binne haer
hoerijde hebben, gelijc die bese
oft den Diameter: so sal nochtans
desen mit d'ijc so cleyn is, noch
en en halbe Diameter hoger sijn,
dats te wesen, enen Diameter en
einen halben, dat welcke comt op
sevendertich voeten en half.

Dat vijfde Boeck.

Dat viij. Capittel.

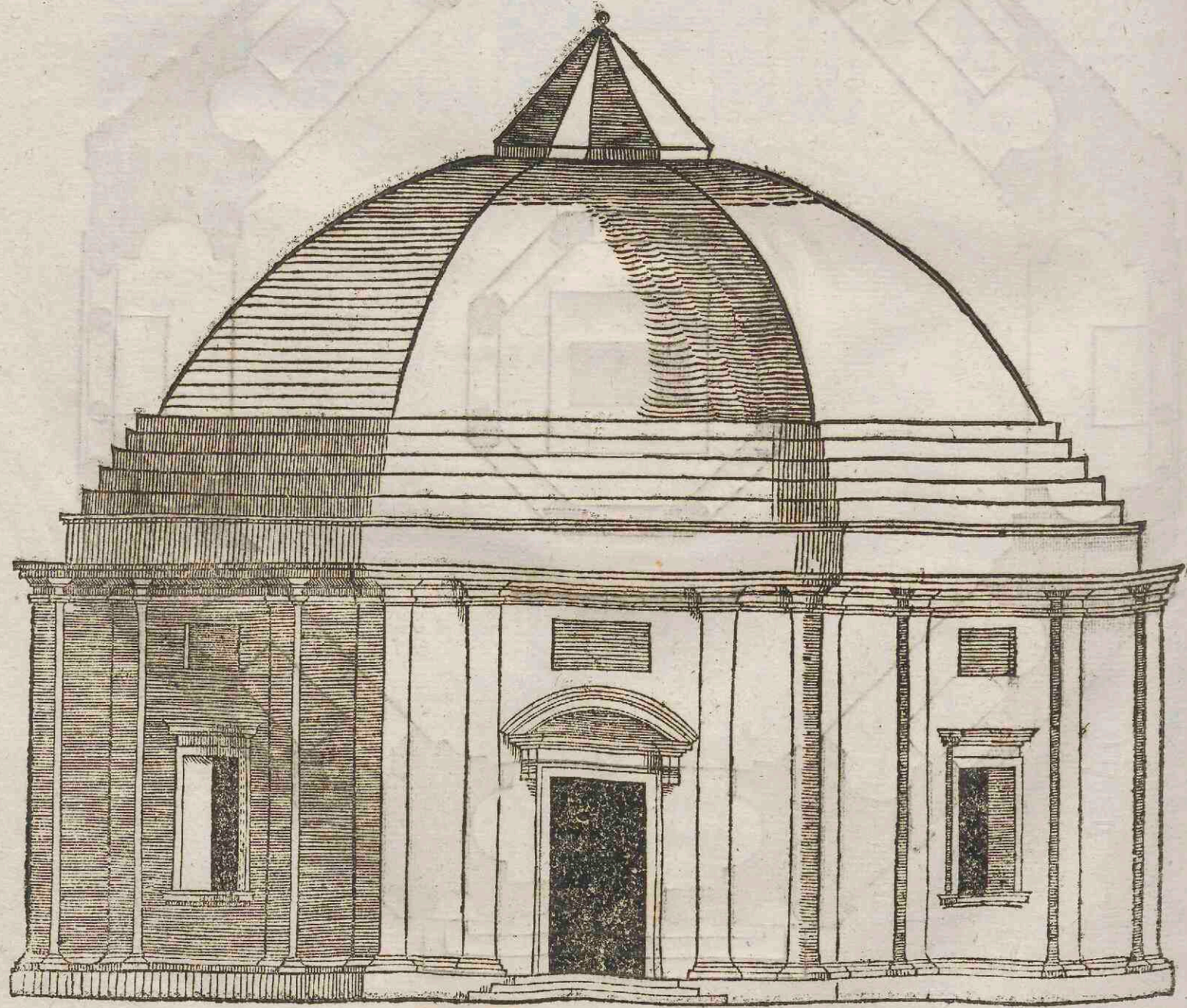
Fol. vij.

Aen hebben deers voors, ende oock sommighe navolgende Tempels / gheen toren s om clor-
cken op te hangene nade maniere vande kerstener, noch oock geen sacritien ende andere ver-
treck plaetsen: so mochtmense nochtans met goeder manieren buyten aen voeghen / maer al oec
datmen van binnen den Tempel daer inne ginge: ende alsulcken subiecten ende inventien en sul-
len in mijn ander Boecken niet gebraken. Den gront vanden naevolghenden Tempel is acht-
cantich, daer af dat den Diameter binnen d'ienveertich voeten houden sal / ende den nuer acht
voeten. De capellen sijn wijt twaelf voeten ende gaen inden nuer ses voert. De drie capellen sijn
van halben circ'e, ende d'ander drie met den inganck sijn quadzangular. Elck capelle heeft twee
Pischen, die sullen vier voer hiet sijn. Die drie vensters inde halbe circ'els sijn vier voeten hiet
d'ander drie metten colommen sijn elf voer wijt. De deure is wijt vijf voeten. In den middelt des
Tempels machmen eenen altaer setten, gedect met een Tribune op acht pilasters. Den Diameter
hier af sal twaelf voer lanck sijn: Ende begermen desen Tempel grooter, so machme de voeren
vergroeten.

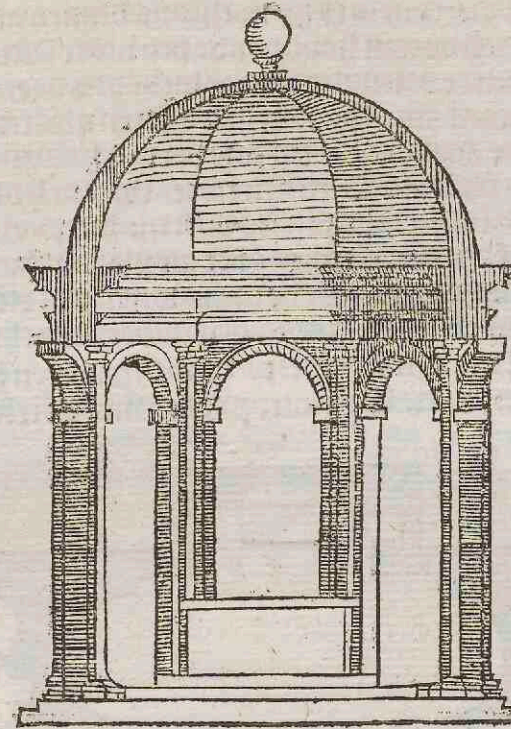
Van d'iberliche formen der Tempelen.

Dees figure hier ondz dient tot den achtantigen voorgeoonden grondt/ende is dat opstaen-
de van buyten. Van op den hoochsten trap tot d'opperste vander Coznice sulent eenen-
twintich voeten en half zyn/ dat welke die helst bānder binnenster hoochden is. De Coznice sal
twee voeten honden gedeelt gelijck dat capiteel vander Dozica/ ende sal oock op de pilasters wt-
spingen sonder dat Plintus gelijckmen inde figure: men sal daer ooc ef simpel base onder setten/
hooge van d'z vierendeel voets. De breedde vanden pilasters op de hoercken sal van d'z voeten
zyn ende die innewaerts staen en sullen maer twee voet breed zyn. Die duere/ is wydt vijf voeten/
ende sal dertien en half hooghe zyn: d'ornament van dees duere vindy inden vierden Boeck byde
Jonica folio. 8. Die maniere vanden vensters sietmen genoegh inde figure: wiltmen noch meer
lichts inden Tempel hebben/so machmen hoven een gadt maken/ende dat met gelase punctwijs
ghedeert voorden reghen.

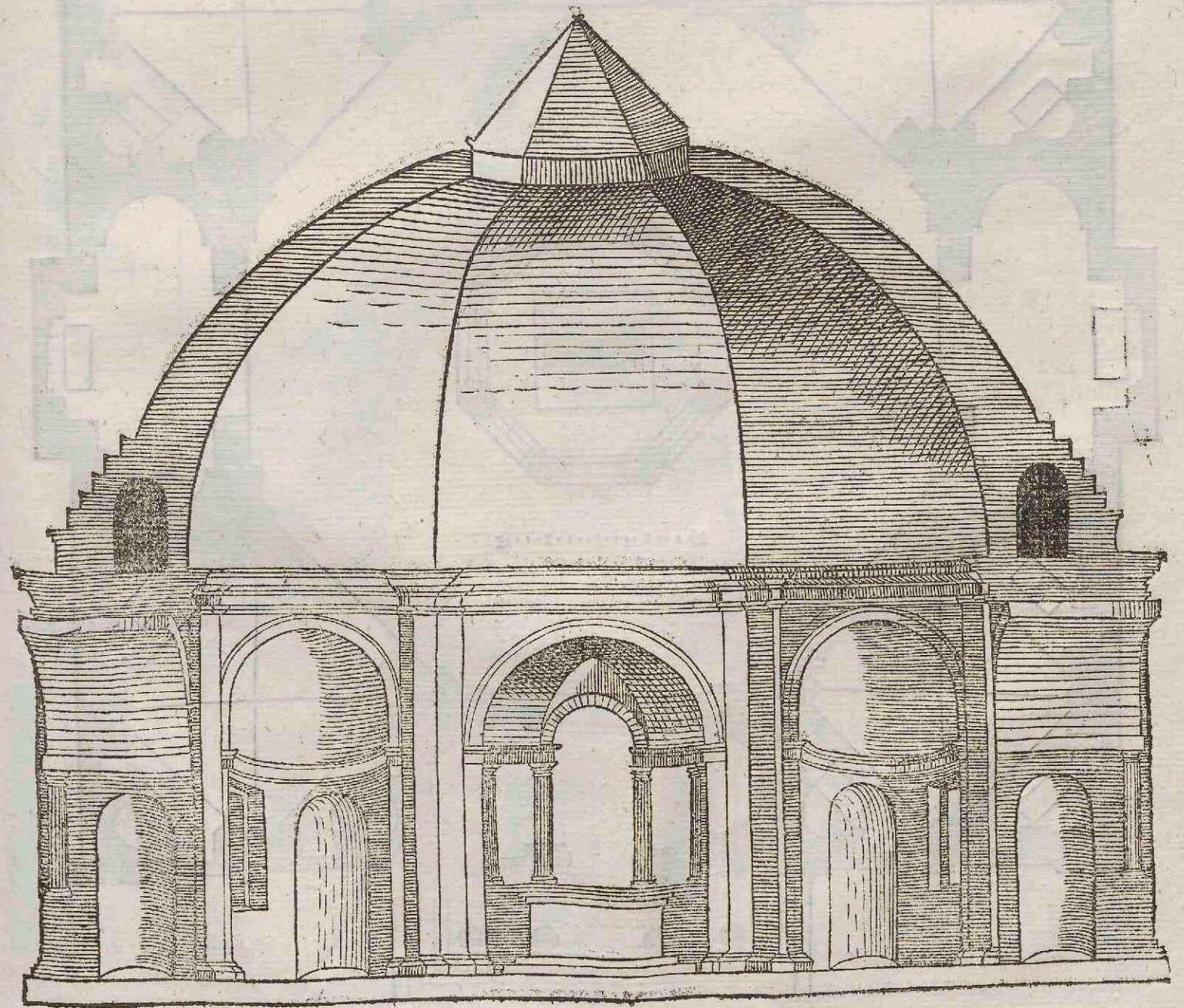

Das vijffte Boeck. Dat xiiij. Capittel. Fol. viij.

VAn dees binnenste orto-
graphie so zyn de coznice
ende pilaren van formen
ende hoochden ghelijck die
buptenste. Vānder coznice
opwaerts gaedt dat welckel
op eenen haluen circule: de d'z
grootte Cappellen/ zyn met
bogen gewelck/ ende zyn ho-
ge achtien voeten: die ronde
colonnē / sulck d'z vierde
voets dicke/ sijn de halve na
aduenanc/ende sulen hooch
zyn ses voet en haluen. D'ar-
chitrabe daer den boghe op
romt / sal ooc d'z vierendeel
voets houden. Die interco-
lornie vanden middelt / sal
vier voet en half houden/ en
tot beyden spden twee voet

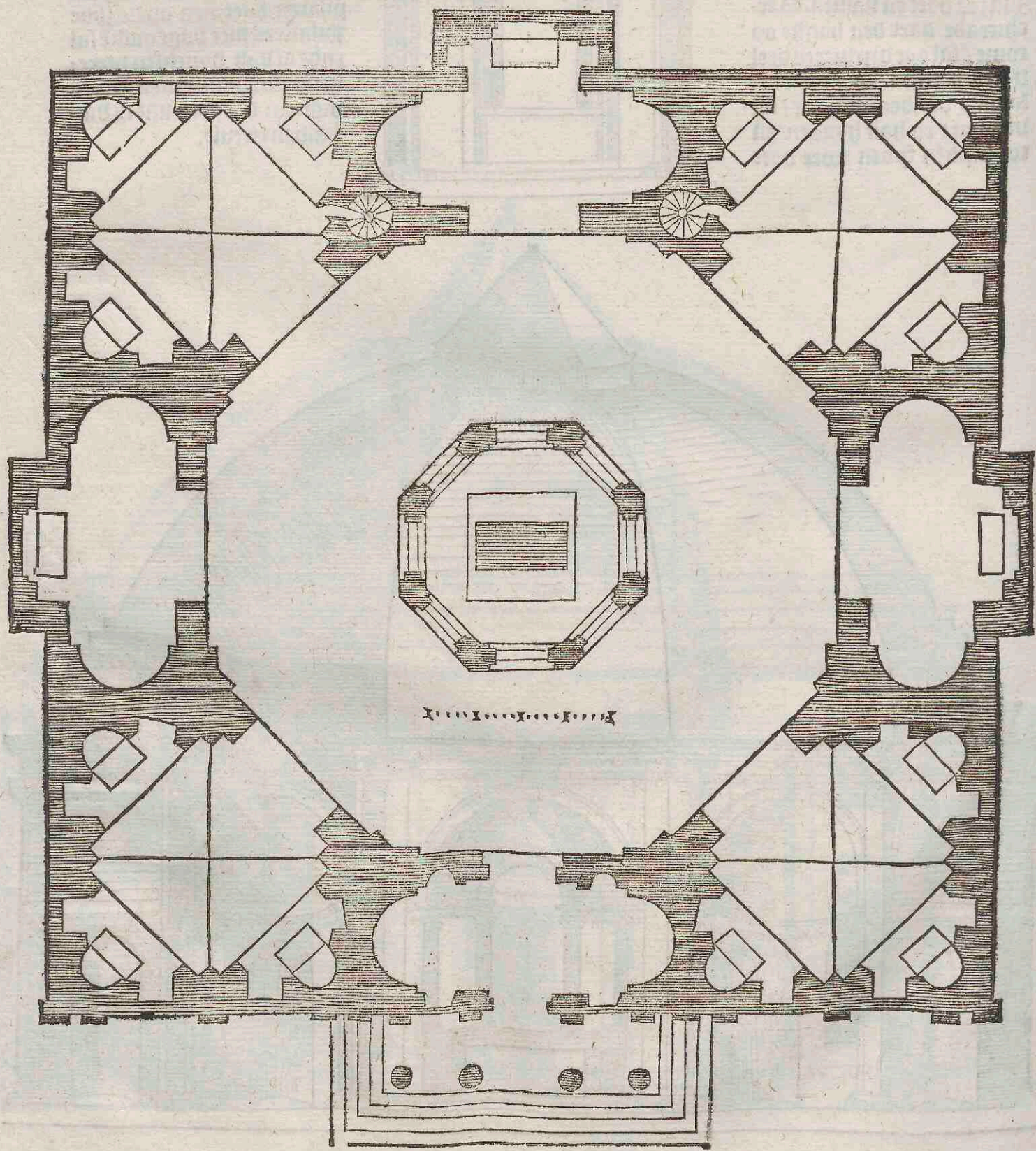

ende een quaert: die capellen
van halben circule/ sullen ooc
achtien voeten hooge zyn: de
Rucchen van alle den capel-
len/ sullen thien voet hooghe
zyn/ die Tribune die in den
middelt staen soude metten
altare / staet boven gherec-
kent/ende is hooge van aen-
den grondt tot boven de coz-
nice achtien voeten: dat coz-
nicement houde daer af d'z
voet/ die restē blijft vooz die
pilaren/ daermen op de zyde
Pilasters met bogē make sal
ende al van dozicklen wer-
ke so wel van binnen als vā
bupten: die Tribune is van
halben circule.

Van diverse formen der Tempelen.

Al is desen grondt byten viercant so is by nochtans binnen achtantich/daerof dat den Diameter binnen vijftientich voeten houdt/ende den inner seftene. Den inganck van alle die capellen houdt twaelf voeten/ende den muer is daer dicke drie voet en haluen: de hoekcapellen/sullen binnen seftien voet viercant zijn. De Nicchen metten altaren/sullen twaelf voet breed zijn: die vier opene ende twee blinde vensters/sullen drie voet en haluen houden. De twee minder capellen/sullen binnen lanck zijn sonder de Nicchen tweentwintich voeten: de Nicchen/sullen thien voeten breed zijn. De vensters/sullen wyf zijn ses voeten: dat pooztael byten is lanck seuenentwintich voeten/ende wyf vyf voeten. Teghen ouer die platte pilaren columnen ronde colommen/die zijn dicke eenen voet en drie quaert. De deure is wyf ses voeten: dat pooztael binnen is bykans gelijk eenen vanden clepne capellen. In den den inddelt machmen oock eenen hoogen altaer setten/met een tribune/daerof dat den Diameter twintich voeten houdt. De pilasters zijn dicke drie voeten/ende de halve eenen voet. De platte pilaren inde hoeken zijn breed drie voeten.

Das vijftte Boeck. Dat viij. Capittel.

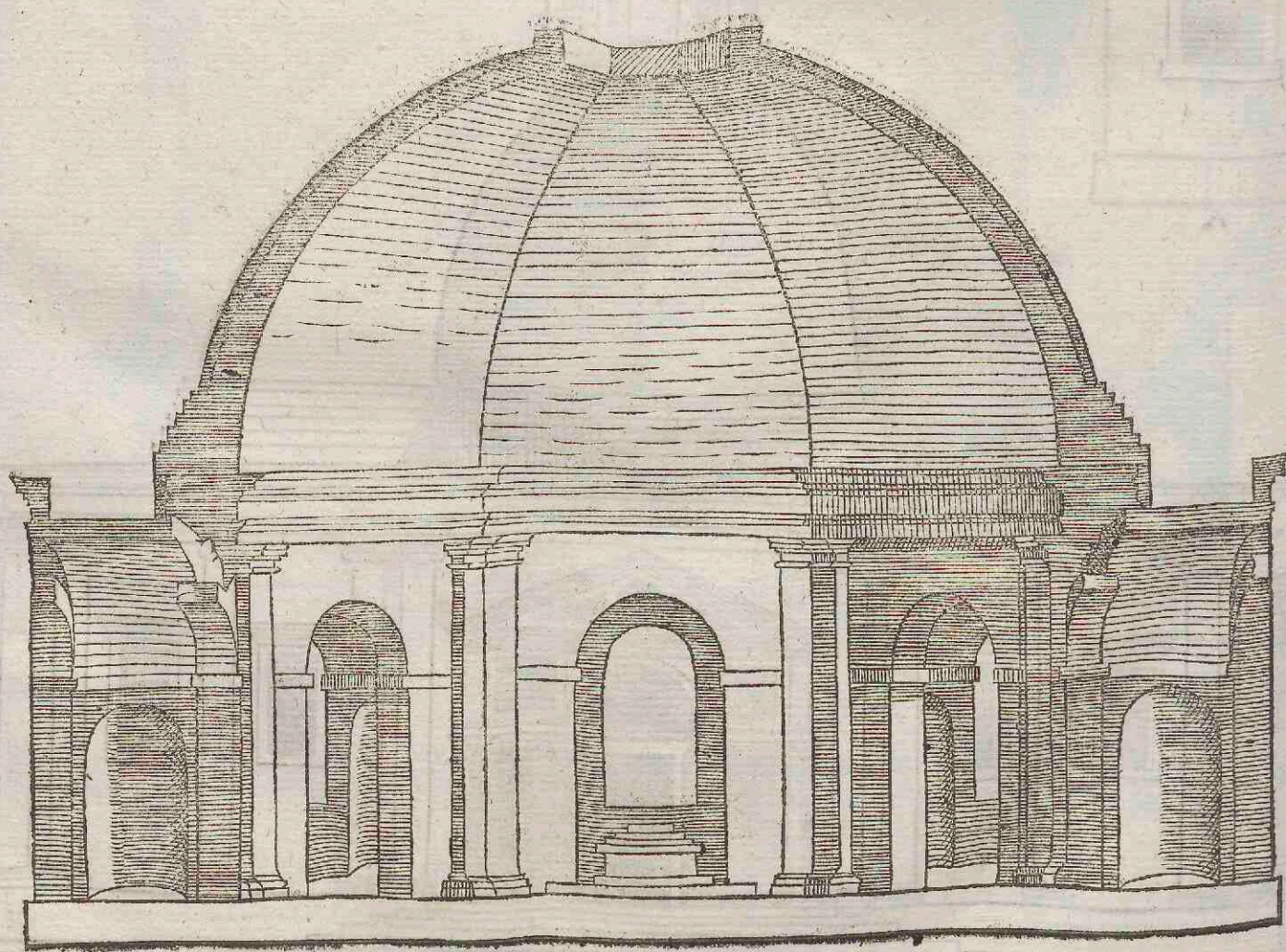
Fol. ix.

Dit is d'ortographie vanden boozgetoonden acht hoekigen ende viercanten Tempel/ende is alleens de figure van byten/waerof dat wy de hoochde beschryuen willen/ende ten eersten: van aen dat paupstele des pooztaels tot aen t' hoochste vander cornice/sullen twee dertich voet en half zyn. Die hoochde daer af ghedeelt in seften so sal d'een deel booz Architrabe Frise ende cornice zyn/die ander byue deelen blyuen booz de pilaren/dewelcke breedt zynde twee voet en haluen en sullen daerom niet te lanck zyn/midts datse twee by een ende luttel verhoort staen. De maten van altamen machmen inde ordine Ionica inden vierden boeck halen: Boven dees cornice staet de Tribune/op de welke dat een lanterne staen sal/om inden middelsten Cypel licht te geuenen/daerof dat in lictelic de mate sal moge vnde metten d'eyne voete die inden gront staet. De ronde colommen vooz dat pooztael/sullen dertien voeten hooch zyn. D'architrabe is van eenen voete. Boven den boge/sal de cornice groot zyn die dicke van een ronde colomme beneden/gedeeft gelijk ten capiteel vande Dorica. De frontispicie climpt tot arinde Architrabe vanden Temple: den opganck/is van vijf trappen. Die cleyn figuerken geteekent met A. is een vanden capellen van byten/die drie voeten wyten muer springt/welc venstretien voeten hooch is sonder d'licht bouen die cornice/ende is bouen half rontd ghedeet gelickmen liet.

Van diverse vormen der Tempelen.

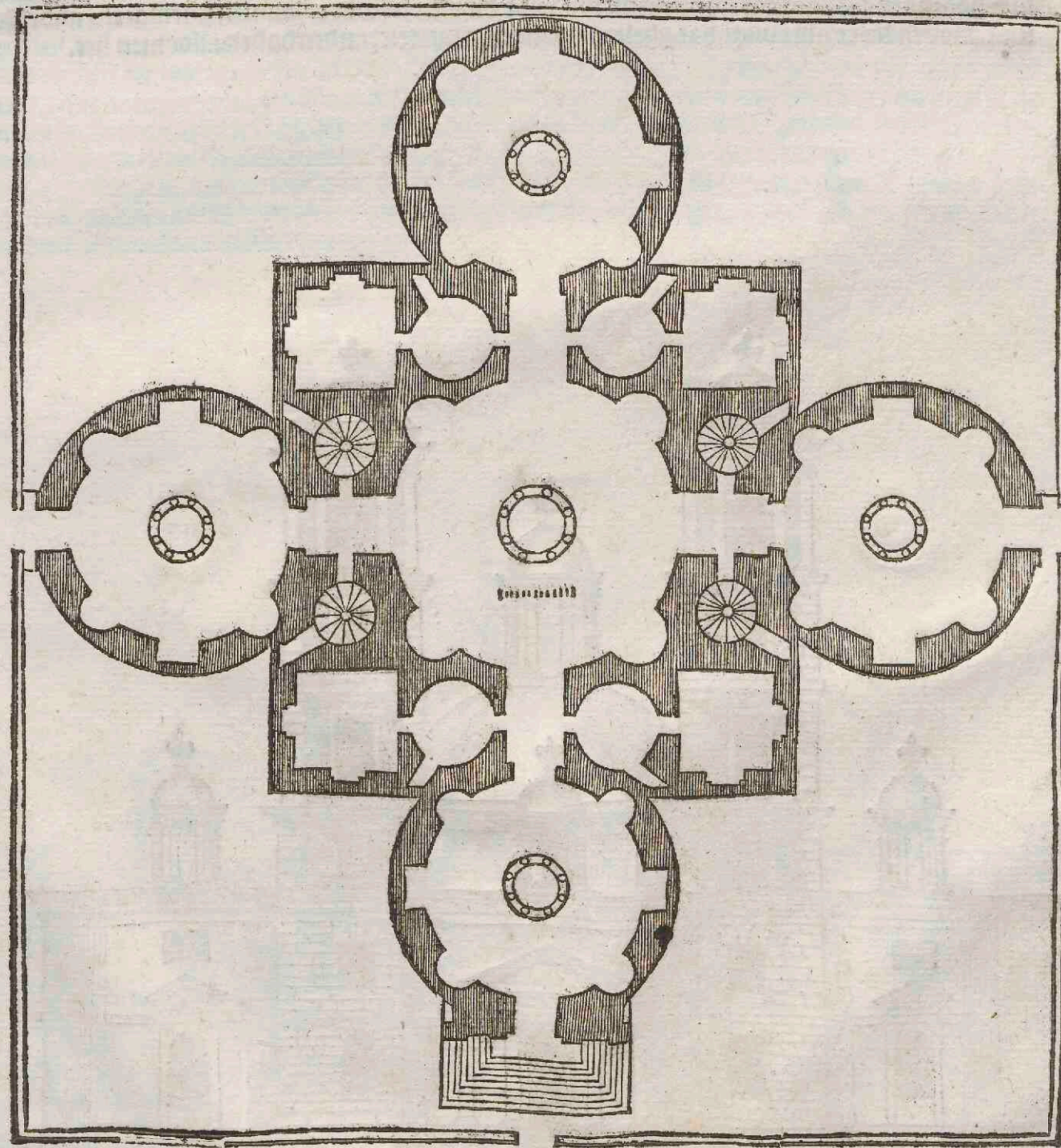
Als wy dan van desen Tempel den gront ende doopsaende van buyten int viercante ge-
 toont hebben/soo willen wy den achtcanti- gen Tempel van binnen oock beschryven/ en
 in figuren hier onder setten. Ende hier sicy hoe dat men deur die windeltrappen/ welke
 binnen den inganck vanden gront ghereckent staen/ op een schoone wandelinghe klimmen mach.
 De hoochde van desen Tempel binnen is ghelijck (bycans) alle die voozge toonde/ ende oock die-
 men byde Antieken vint/ te weten/ soo hooghe als breec/ welke forme wt den cirkel ghenomen
 wort. Dat ront welckele/ als vooz den halven cirkel/ occupeert d' ten helft/ ende van d' ander helft
 nederwaerts/ worden ses deelen ghemaect/ daer af dat d' een deel vooz Darchitrabe frise ende
 Coznice zijn sal/ de welke sullen nade Dozica gemaect worden. Die ander vijf deelen zijn vooz
 den muer metten pilaren/ die welke dat oock twee voer en halven breec zijn sullen gelijk de buy-
 tenste/ maer van Capitrele ende Base ghelijck de Dozica. Die maten soo wel van Basen ende
 Capiteelen/ als van Architrabe frise ende Coznice/ suldy oock inden ghenomden vierden boeck
 vinden in doerdine vande Dozica. Die breecde des inganck van allen den capellen/ hout twaelf
 voeten/ maer de hoochde vanden seluen capellen hout vier en wintich voeten. De vier grootste
 capellen die inde hoeken staen/ zijn binnen veertien voeten viercant/ met haren pilastren om met
 hoghen daerop te welven. Die hoochde van alle den Nicchen/ soo wel van die maer thren voer
 breec en zijn/ als die van twaelf voeten/ sullen alle vijftien voeten hooghe zijn. De lanterne sal
 derthien voeten in Diameter houden/ ende die reste sal de Architect lichtelijck metten clypen
 voer wel binden:

Das vijffte Boeck. Dat xiiij. Capittel.

Fol. r.

Desen gront hier onder mach crupsuys ghenaemt worden/ daer af dat de principale piaet-
 die inden middelt achtenveertich voeten in Diameter hout. Die vier Nicchen/ metten vier
 deurganghen/ zijn elck thien voeten breec/ maer die deurganghen/ zijn vijftien voeten lanck.
 Die vier clypen tempelen houden in diameter seshenderich voeten/ ende haer nichten ende vensters
 (daermen altaren inne setten mach) ende die deuren/ zijn elck wijf ses voeten. Die vier plaecten
 binnen die vier hoeken/ dat moghen wooninghen van priesters ende ander kercken dienaers
 zijn/ ende houden seshien voeten viercant/ Daer boven machmen vier tooznen setten/ ende deur
 de windeltrappen daer op gaen/ Die vier ronde formen moghen sacristien ende ander verreck
 plaecten zijn. Dat gheheel viercant buyten beuagende den binnensten ronden Tempel/ houde
 t allen zyden achtentachtich voeten. Den principalen inganck sal negghen trappen hebben/ en
 die deure mach oock wel grooter zijn dan de twee ander ter zyden.

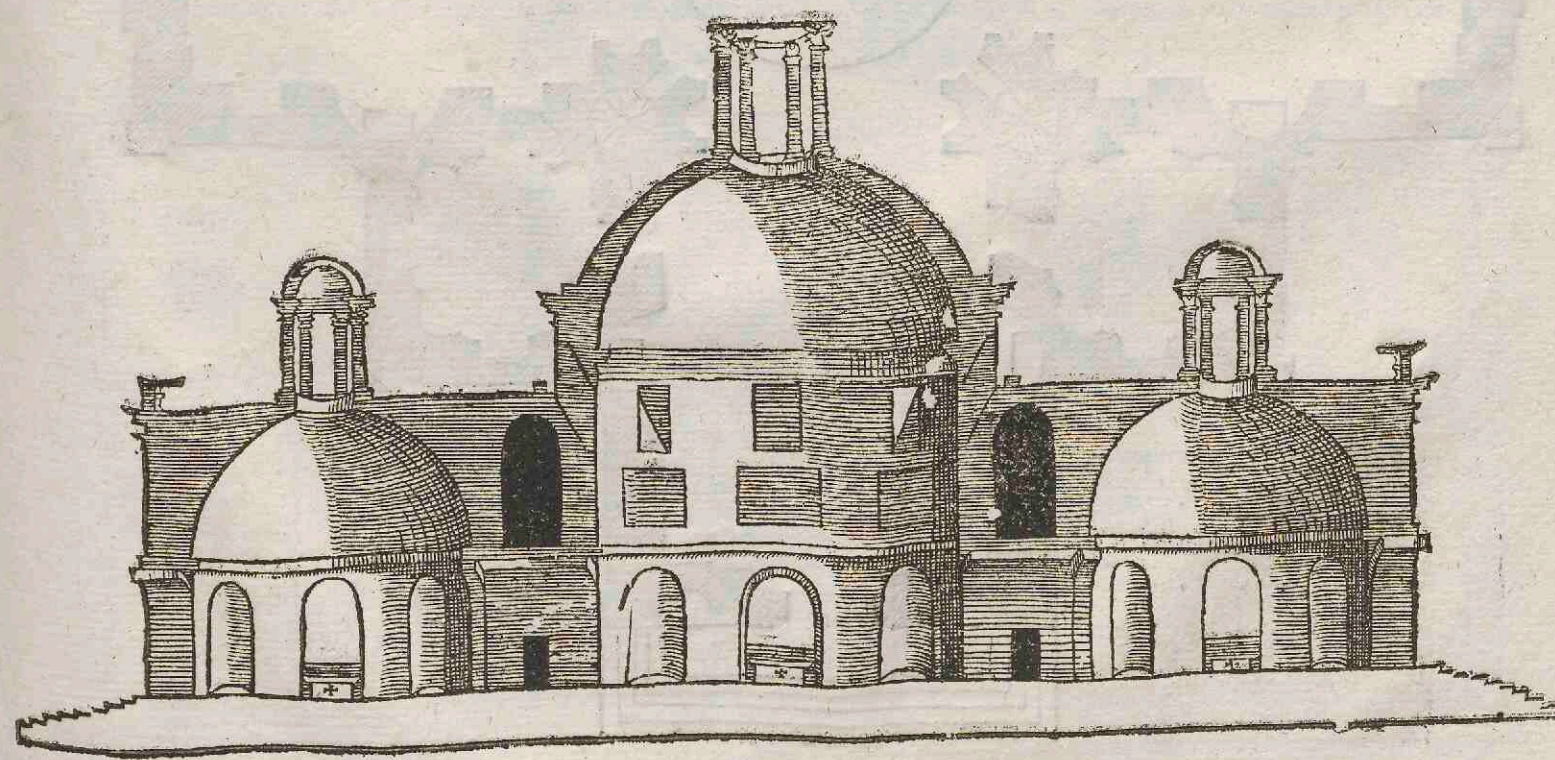

Van diverse formen der Tempelen.

Vanden ghevoonden gront des tempels/soo volcht hier die byprenste oztographie vander eender syden/te weten van vozen/hoe wel datmen se alle vier/oft ten minsten alle dzy/alsoo soude moghen verciere. De hoochde dan vander eerster ordinen/beginnende van op den hoochsten terde des opganc tot aen d'bovenste der Coznicen/sal achtenderich voeren houden de welke hoochde in selsen ghedeelt/soo sal d'een deel vooz d'architrabe frise ende coznice syn/ende dese sal de ghehele edificie rontsomme bevanghen. Van deser eerster coznicen totter tweeder vanden middelsten tempel sullen derhien voeten syn. Van deser hoochden salmen byfdeelen maken/ende d'een deel daer af sal vooz coznice frise ende architrabe syn. Die selue groote der coznicen sal aende lanternen vande vier minste capellen oock dienen: die welke lanternen sullen van binnen in Diameter acht voeten houden. De derde ordine teghens die vier tozens/en sal maer een platte fascie hebben/recht ghelijcks den voete vanden grooten lanterne die op dat ronde dack staet. Den seluen lanterne sal van binnen in Diameter thien voeten houden/ende syn hoochste sonder dat ketelken seshien voeten. Dees hoochde ghedeelt in vyuen/soo sal d'een deel vooz dat Coznicement syn van desen lanterne/ende d'ander voozde coznicische pilaren. De vierde ordine vanden tozen/sal oock vander seluer hoochden syn/ende metten selven coznicement gheciert. Ende hoe wel dat van deser coznicen nederwaerts/die ordine vanden tozens niet seer voeghelijk en staen/midts datse hebben moeten obedieren aende coznicementen vanden tempel/nochtans nade Antiquiteyt soo ist een verdraghelijke onvoeghelijckheyt. Dat bovenste deel vanden tozens d'welcke nergens aen geobligeert en is/sal hooch syn vande dicte des selven tozens. Dat byfste deel van die hoochden sal vooz dat coznicement syn/ende die reste voozde colommen ghemarckt nade Jo. 11. Boven die coznice wozt dat gheleent gemaecte metten ronden daken alsoomen het.

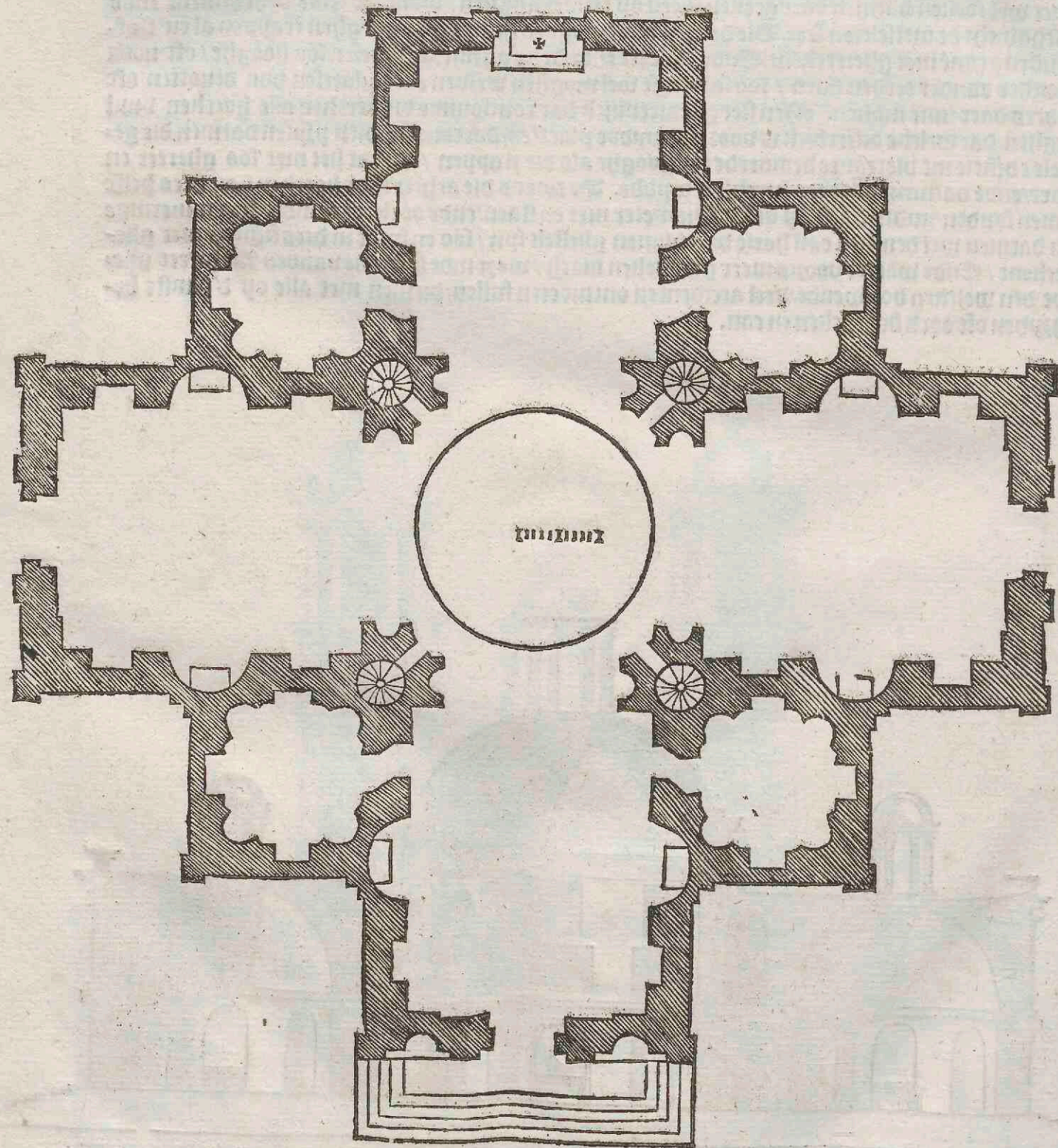

Her onder volcht dat opstaende vanden vooz. tempel van binnē te sien/te weten de helft vande dzy tempels. Ende om dat den middelsten tempel meer liches hebben soude dan vande lanterne/ghelijck oock die andere viere doen/ deur de vensters beneden / soo hevet van noode gheweest die byprenste coznice hoogher te maken dan de binnenste om d'licht bycans in verpendicle te nemen/ghelijckmen dat inde figurete considereten mach. Van aen tpaument tot aent hoochste der coznicen/sullen vier enveertich voeten syn. Die Coznice (midts datter colommen noch pilaren ontrent en syn)machmen bastaert/ende na wille maken/behoudelijck datse niet veel ouerdekens en hebbe/om egelijcke des welsels niet te benemen. Dees Coznice sal eenen voer en halven hooch syn/en mach na dat capitel vanden Dozica gemaect worden. De hoochde van allen den Ritcken/sal vijftien voeten houden. Boven die Ritcken / sal een fascie rontsomme ouer alle die deelen van den tempel gaen/soo wel die clepne tempelen/als den grooten. Boven dees fascie/sullen die half ronde welsels vanden vier capellen staen. Boven dees vier capellen / sal een pleyne syn/een weynich hangende ghemaecte om d'water af te seynen / met synen borstweringhen rontsomme/daer men metten windeltrappen deur die tozens opcomen sal. Ende indien dat desen tempel aen eenighe open plaetse staet/soo salt daer bouen een schoone wandelinge syn/maer men moet wel toelien datmen daer geen en laet ligghen / want die selue deurdynckt ende beschadicht de metselrien seer. Die deuren vander syden hebben oock neghen trappen al en staete inden gront niet ghereckent. Ende als dese ende deser ghelijcke edificien soo hoochge / oft noch hoogher vander eerden staen / soo salmen se wel moghen welven ende plaetsen van deuotien oft anders daer inne maken. Men siet ghemeenlijck dat rontsomme die kercken alle hoecken bypligghen/dar welke oneerlijck is vooz ghewyde plaetsen/daerom soudick pypsen datmen die ghehele edificie int viercante bemuerde soo hoochge als die trappen / op dat het niet soo ghereet en ware/ende datmen vooz een kerckhof wydde. De tozens die achter inde hoeken van dees helft comen souden/midts datse op desen Diameter niet en staen/ende oock tot minder becommeninge om datmen wel dencken can hoefte van binnen gheselt syn / soo en syn se in dees figurete niet ghereckent / Ende watter vooz meer ghebzeken mach / woze inde discretie vanden Architect ghelede/den welken bouwende/veel accidenten ontmoeten sullen/diemen niet alle op d'naufte beschypen oft oock bedencken en can.

Van diverse formen der Tempelen.

Alscheen den voorghevoonden Tempel cruplwijs nochtans ghelijck desen navolghenden veel badt/ende eerst sullen wy spreken vanden doozken inganck/den welcken vooz alle vol-
doen sal/midts datse al van zender formen zijn. De wyde hout dertich voeten / ende de lengde se-
venendertich: den muer is dieke seven voeten: te midwegghen op elcke zyde comen twee Nicchen/
die sullen elck breet zijn thien voeten. Die deure is wydt acht voeten / Den deurganck om inden
circkel te comen is wyde tweentwintich voeten. Die pilasters zijn daer dieke seven voeten: haer
Nicchen vier voeten. Binnen die pilasters sullen die windeltrappen staen om boven te gaen: en
op dat dees pilasters te vaster zijn souden om de Tribune te dragen/soo salmen inde vier hoeken
achter teghen die pilasters/ dees acht hoekighe capellen maken van achthien voeten in Diame-
ter/ende den muer is dick vier voeten. De Nicchen/deuren/vensters ende blinde vensters / sullen
wyt vyf voeten zijn. Die hoeken vanden Tempel blypen / hebben haer platte pilaren breet d'yn
voeten: den opganck is van vyf trappen.

Das vijftste Boeck. Dat viij. Capittel.

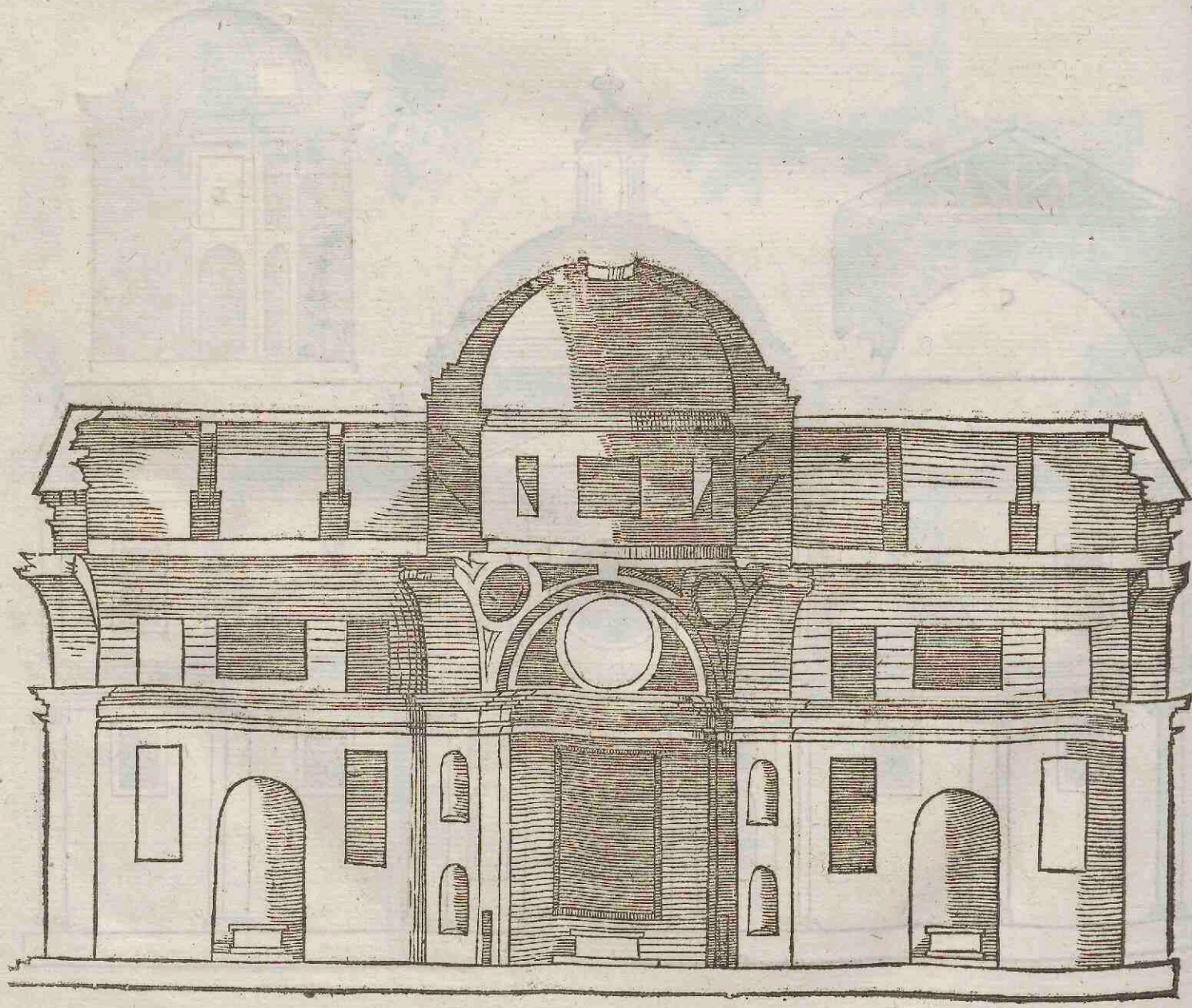
Fol. vij.

De huytenste ortographie vanden viercanten ghecrupsten temple siemen hier onder/
ende is aenden inganck breet vierendertich voeten: ende is hooge van opden ierdt tot
boven die Cornice dertich voeten. Dat cornicement/hout vyf voeten: de reste blyft vooz
de pilaren welcke Jonick zijn sullen. De tweedde ordine is hooghe tweentwintich voeten: de
hoochde salmen desen in sullen/ een sal vooz dat cornicement zijn/ende d'ander vijue voozde Co-
rnelische colommen. Dees twee ordinen sullen den Tempel ombanghen/waeraf dat ghy de maten
halen sult inden vierden boeck. Dat dack sal thien voeten hoogh zijn: maer hier te lande daert ve-
le wagt/egghent/ende sneent/daer mache wel hoogher steken. Boven den voost van dees frontis-
pitie oft dack/sal een Cornice comen van twee voeten/daer op sal den kerel oft dat ronde welckel
rusten/hebbende boven int' hoogste een lanterne / den welcken hooghe is thien voeten / sonder
zijn dack. Dat deel gheereckent C. betoont dat dack oft den geuel van binnen: ende dat ander
geteekent met der. L. betoont eene vanden vierhoekighen capellen. Ende al staen dees vyf trap-
pen totten opganck/alleenlijck aen dees duere/soo behoorense nochtans aen d'ander twee deuren
ter zijden oock gemaect te worden. Ende dat ornament vander deuren / salmen inden voozs-
vierden boeck inde ordine van Jonica wel vinden.

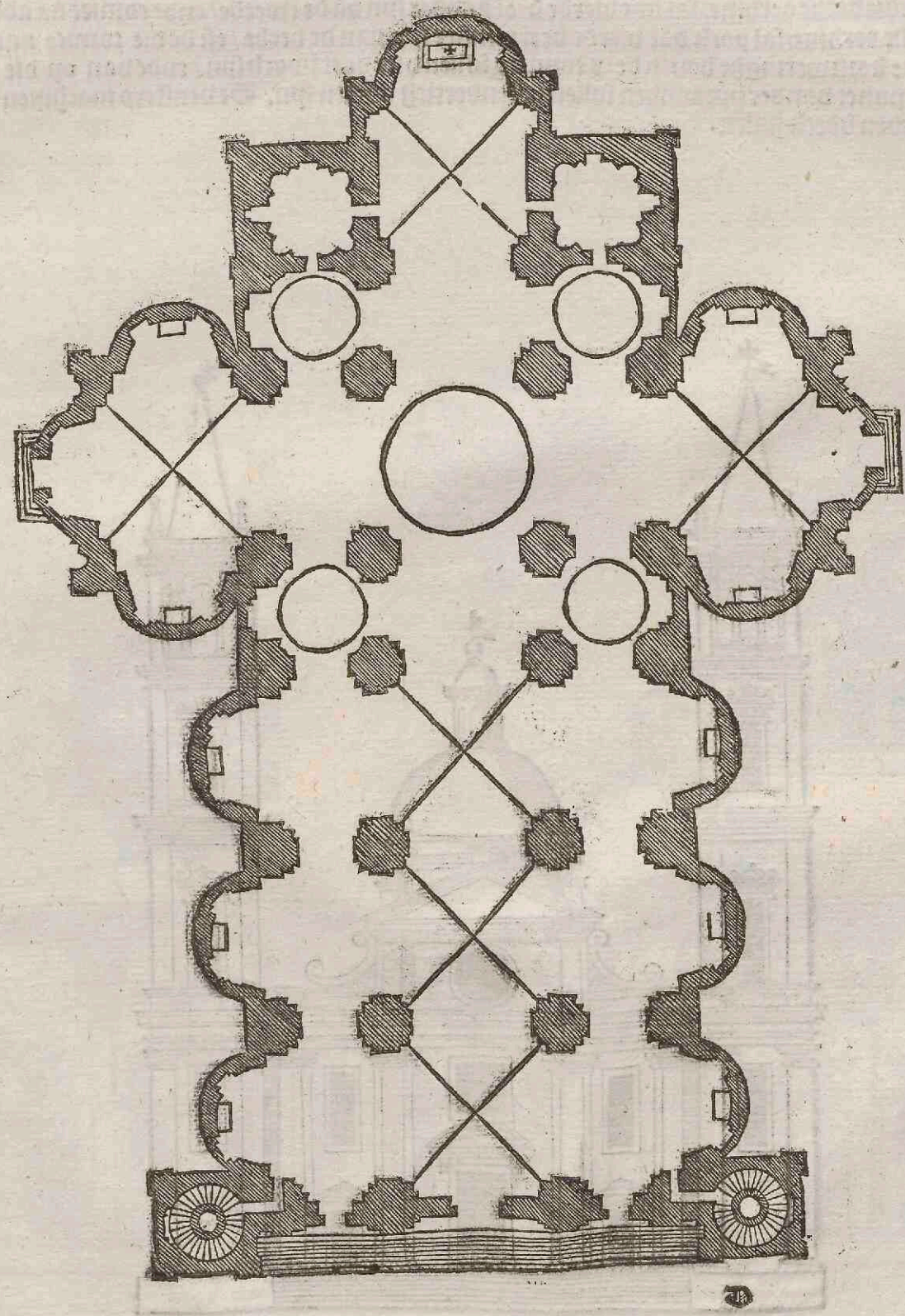
Van diverse formen der Tempelen.

Als wy nu desen viercanten ghecrupsten Temple van bypen ghevoont hebben/so sedy hier onder dat deel van binnen/ gelijck oft hy diametraelk over den centre in twee gheindeden ware. Ende ten eersten sprekende vanden middelt daer die Tribune op staet/ daer ist van aenden hoek des pilasters tot aenden anderen dertich voeten. Van op t'pauiment tot int hoochste vander Coznice zjint oock dertich voeten. De hoochde van dier Coznice Frisen ende Architecturen houdt vijf voeten/ ende dese sal van binnen rondsomme den Tempel gaen. Vanden deers Coznice rusten die bogē/ welke die tribune dragē. Vobē die bogē comt eē grote falcie/ van daer opwaerts salment hoogen vijftien voeten. Ende die coznice/ sal twee voeten houden/ maer sal weynich oversteken/ om dat welcke niet te beletene. Van deser coznice nederwaerts nade falcie/ salmen acht te treckende vensters maken van seuen voeten viercant/ gelijckmen dat inde figure siet. Die lanternen/ sal wijsd zyn vijf voeten. Van aen dat pauiment tot aen gat vande lanternen/ sal seuentseventich voeten hooge zyn. De plaetse daer den hoogen altaer staet/ comt tegen ouer den principaalen inganck. In dat groot viercant machmen een altaer talle setten/ ende daer boden sal een grote ronde venstre comen/ gelijck oock boden alle vier de deuren. De tweede syde en behoouick u niet te beschryuen/ want deur den grondt ende deers figure/ machmen se lichtelijck begripen. Al en is hier oock van geen torens vermaent/ so machmen der wel ten minsten twee boden die capellen in de hoeken setten. Oock gelijck dicwils in meer plaetsen verhaelt is/ mach de Architect dier goede redenen sommige dingen veranderen: want al ist datmen in Italien ende andere heere landen (daer meest al tijcs sonneschijn is) clepne vensters soect om de toelste te hebbene. Dies niettemin die Noordwaerts wonen daer romatijck ende dicwils doncker is/ mogen na gelegentheit de vensters wel grooter maken ende den Tempel meer lichts geuen/ sonder d'ordine te bykenen. ghelijck int vierde boeck vanden Venetschen bypen ghelept is.

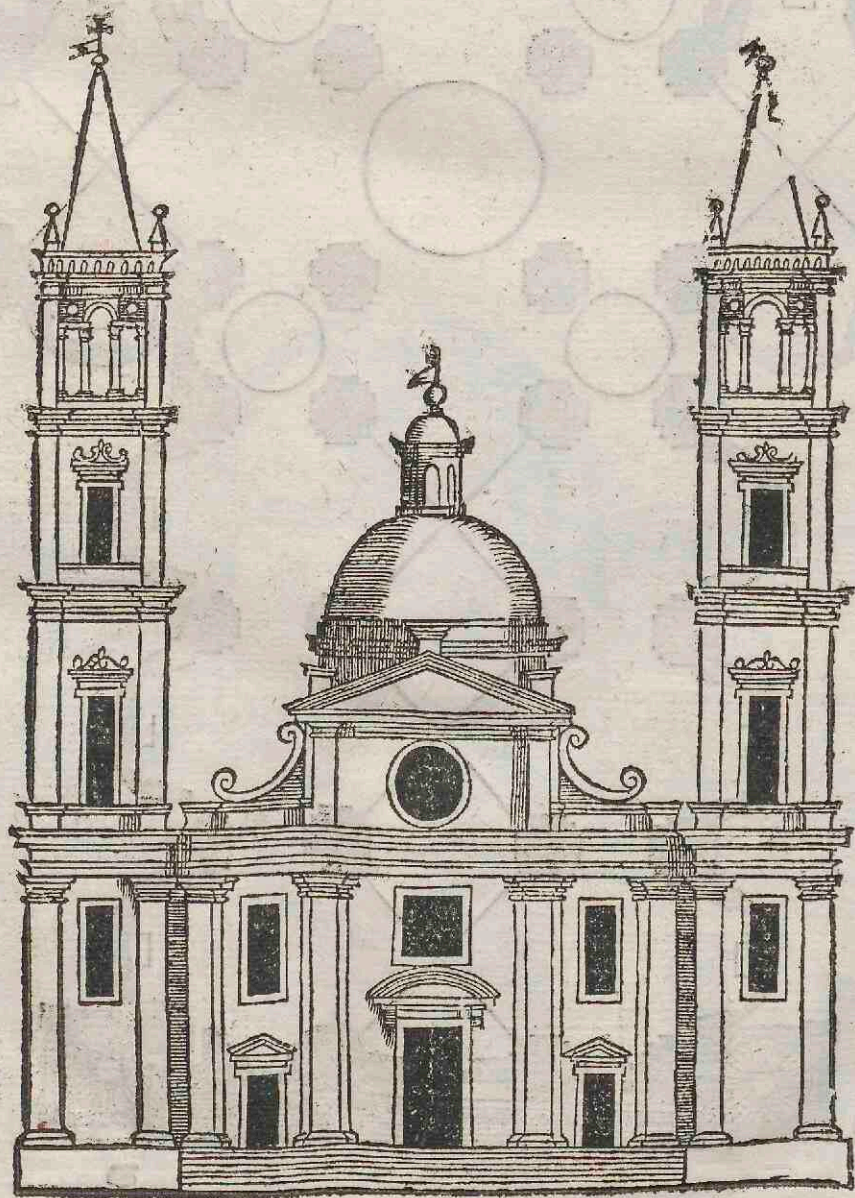
Dat vijfde Boeck. Dat ruij. Capittel. Fol. ruij.

Als ick in mijn heden boeck beoost hadde/ soo heb ick diverse manieren van Tempelen ghevoont/ te weten: rontd / eptwys / viercant / vijfcant / sefcant / achtcand / ende crupswijs: niet alleenlijck na de maniere vanden Antiken / maer oock dienende door de Christenen/ ghelijckmen die ghelijcke formen in Italien ende vrees noch maect/ waerby dat ick wel hadde moghen laten: maer midts datmen de Tempelen oft kercken hier te lande lanc/ ende oock crupswijs maect/ ghelijck Raphael grout (van Sinte Peter's kercke te Roome) in mijnen derden boeck/ soo sal ick noch twee oft dyp manieren hier van sulcker formen setten/ achtereboighende daer in die maniere vanden Antiquen. Den grootsten deurganck oft wandelinghe midden inden beuck is wijt dertich voeten: de twee smalste zyn wijt vijftien voeten: de pilasters met haren platten pilaren/ houden t'allen zjden vijftien voeten. De dyp capellen van halben circule besjden de twee cleynste wandelinghen zyn wijt vijftien voeten/ ende sullen wat bypen den muer staen. Den diameter vande tribune hout seffen dertich voeten: die vier clepne tribunen oft rontde welckels zyn in diameter eenentwintich voeten/ maer sijn sullen den dake niet wtromen. Dat crupswerck heeft op elke zjde een deure/ ende die dyp halve circulen zyn elck wijt vijuentwintich voeten: den achtersten halwen erck daer den hoogen altaer staet/ is wijt eenentwintich voeten. Vjghden den choor zjint twee achtentwintich voeten: den achtersten halwen erck eenentwintich voeten. Vanden aenden grootsten inganck des tempels is de middelste deure wijt twaelf voeten/ ende die twee cleyn dertich voeten: op de zjden comen twee rofens/ wijt eenentwintich voeten. Sinne die windt eltrapp staet een wijt gat/ om de vloeken op te hoef/ ende al heeft desen tempel heel trappen men macher wel min maken.

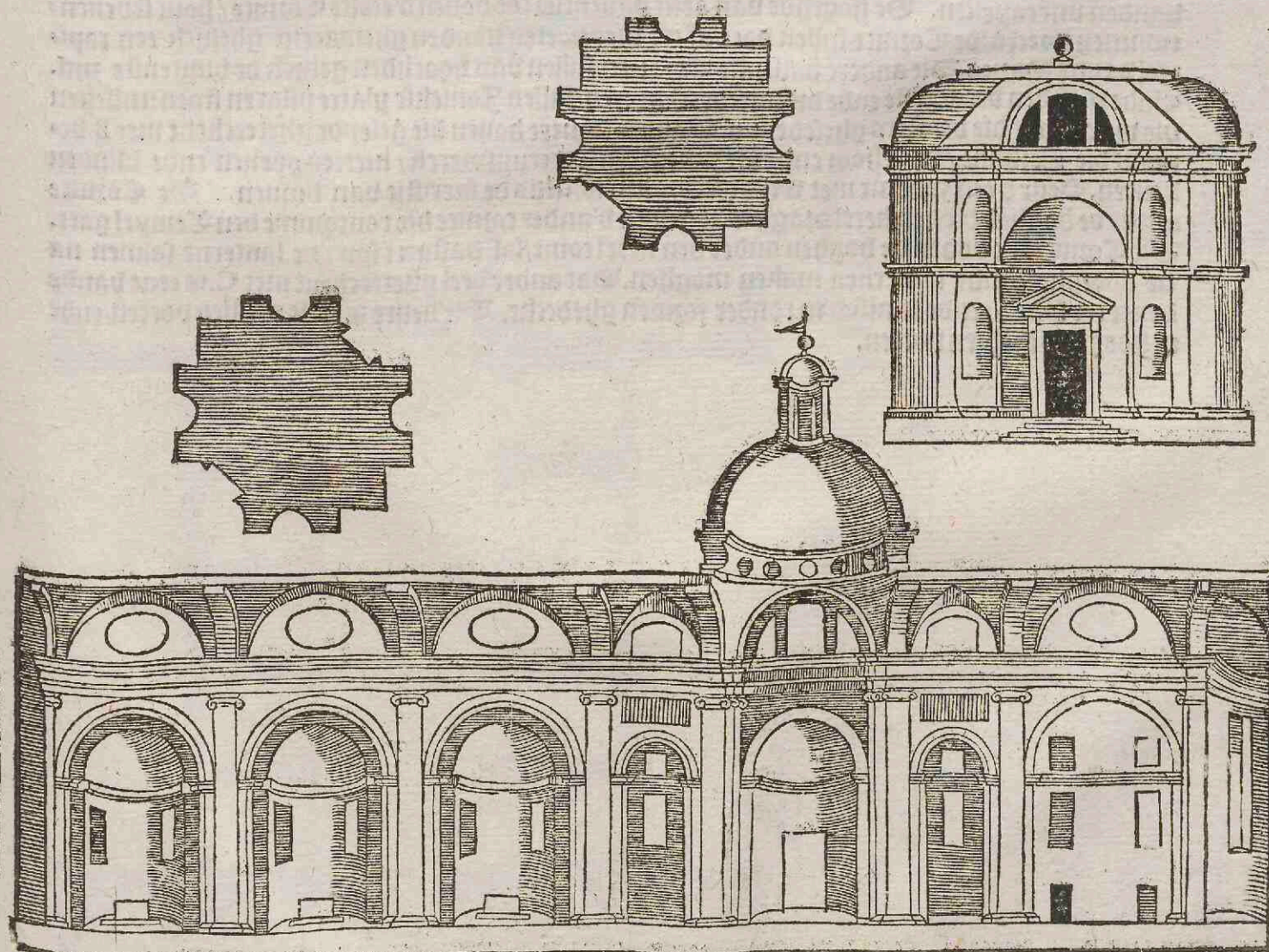

Van diverse formen der Tempelen.

It is d'opstaende vanden voorszeyden gront/daer af dat d'eerste cornice hooghe staet
 tweentstich voeten/die welke hooghe in lessen ghedeelt / soo salmen d'een deel voor cor-
 nice frise ende architrabe laten/ ende die reste sal voor die platte pilaren sijn / die selue sullen breed
 sijn vijf voeten/ende van dozijssen wercke. De middelste deure is hooghe vierentwintich voeten/
 de twee cleynere besyden sullen twaelf voet hooghe sijn. Men sal die groote deure ende die cleynere
 verciere/ alsoomen in dees figure siet/nemende de particulare maten wt d'ordine vande Dozi-
 ca in mijnen vierden boeck. Die eleuatie oft verheffinghe inden middel sal tot boven de cornice
 hooghe sijn vyfentwintich voeten/ende de cornice vander selue/sal dat vierde deel minder son dan
 d'ander cornice daer onder/ghemaect nade forme vanden dozijssen capiteel. De frontispice is
 hooghe vijftien voeten:daer boven comt dat dack oft den ketel met synen lanterne daer oppe-
 der welcker maten datmen uyt die voozgaende nemen mach. Beneden op d'eerste cornice besyden
 die middelste verheffinghe/salmen een basement maken dan vijf voeten hooghe / bouen dat selue
 basement salmen die tweede ordine vanden torens setten hooghe tweeentstich voet en hal-
 ven/makende die cornice dat vierde deel minder dan d'ander / gheformeert na dat capiteel vande
 Dozica: die derde oerdine/sal dat vierde deel minder sijn dan de tweede/ ende cornice na advenant:
 die vierde oerdine/sal oock dat vierde deel minder sijn dan de derde / en de die cornice naer adve-
 nant. De bozkweringhe boven dees cornicen sullen vier voet hooghe sijn/ ende van op die lijst tot
 aenden punct vander pyramiden sullen seshentstich voeten sijn. De vensters machmen wt my-
 nen vierden boeck halen.

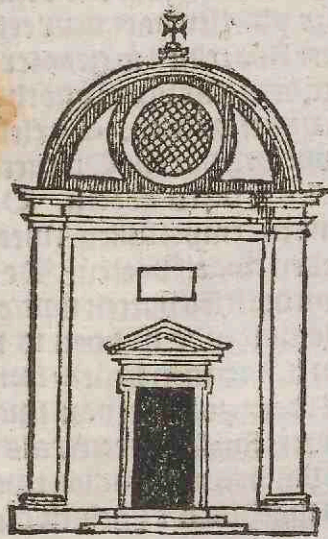
Des navolghende figure betoont den voorszeyden Tempel van binnen / waer af dat die
 lengde ende breedte inden gront verhaelt sijn/maer hier willen wy vander hoogden spre-
 ken. De cornicen sullen hooghe staen/ende groot sijn ghelyck de buytenste/dats dat seste deel
 van tweentstich voeten/maer sy sal nade Jonca ghemaect worden. Die platte pilaren sullen
 oock Jonca sijn. Die imposten/welck de boghen draghen/sullen oock Jonca sijn/der welcker
 formaet maten datmen altesamen in mynen vierden boeck vinden sal in sijn oerdine. Alle die
 capellen sullen haer licht by hen selven hebben/ghelyckmen siet: Boven die capellen sal dat welf-
 sel met een mane ghebooken worden/om daer een ouael ront gat inne te maken/op dat het noch
 meer lights geuen soude. Ende op dat de tribune ooc meer lights dan vande lanterne hebbe mach
 so salme vande dake opwaerts de frise met lyst maken / en setten daer ooc ront licht gaten inne.
 Dees clopne gestote figure/boude desen Tempel alleen staende/betoont eene vanden zydeuren aen
 dat cruyshere/waer af dat die deure wijt istien voete/en hooghe twintich. Die architrabe frise en
 cornice onder het dack / al sijn de pilaren op een ander maniere ghebooken met der lijst vanden
 portale/sal nochrans accorderen met den cornicement dat rontsonne den tempel gaet. Ende af
 en is hier oock niet gheoont hoe dat die wicste spatien oft wandelinghen tusschen die pilasters
 int crups ghewelt sijn/ende hoe dat die smaelste wandelinghen niet soo hooghe gewelt en sijn/
 noch oock gheoont en is de forme vanden cleynen ketelkens ende sacristen / soo sal die Architect
 dat selue wel connen imaginieren wten gronde/want die hem sulcken werck onderwinden sal/en
 moet niet sonder verstant sijn.

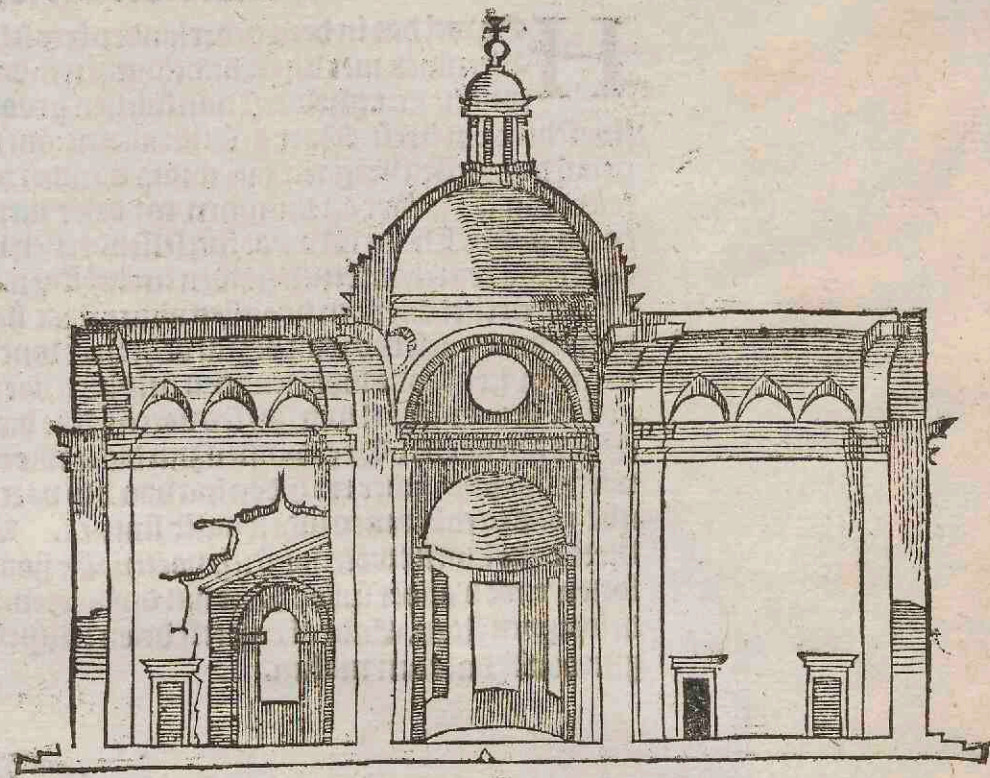
Een navolgenden Tempel is inden midden wijdt dertich voeten. Dat crupswerck/ ende oock die Tribune / staen met den hooghen chooz / houden elck derghelike dertich voeten. De boghen welke die Tribune draeghen / sullen wijdt zijn vierentwintich voeten. De pilasters op de syden daer de Nischen staen / sullen vijf voet breed zijn. Etke zyde van dat crupswerck is lanck achte dertich voeten / ende sullen elck een deure hebben. Dat deel voordien hooghen chooz ten altaerwaerts / is viercant. De pilasters met den Nischen voor den halben circule vanden hooghen altaer / zijn breed vijf voeten / ende staen van een vierentwintich voeten. De Niche of halben circel is wijt dypentwintich voeten. Ende twee hoeken ter syden den hooghen chooz / comen twee sacristien die sullen seventien voeten int viercant wyt zijn. Vande Tribune toeten principalen ingauck / sullen op elke zyde vijf capellen staen / die sullen binnen vijfchien voet int viercant houden. Die mueren tusschen beyden sullen dick zijn vier voeten. De vensters / sullen wijt syn ses voeten / ende daer sullen die altaren staen. Den muer sal aende deuren dicke zijn vier voeten / ende ter syden daer de Nischen staen vijf voeten. Hier voeren sal een loge comen van veertien voeten breed ende van achteentwintich voeten lanck. De Nischen sullen breed zijn acht voeten. Op de syden van desen pooztael / sullen die torens staen / ende sullen ter syden soo breed wt staen als dat crupswerck. Den Diameter binnen die torens hout achtchien voeten / ende al zynse achtcant / men machse oock viercantich maken. De windeltrappen staen binnen die dicke des muers.

Wengaende d'opstaende vanden selven Tempel / ende sprekende eerst van dat pooztael / soo machmen midts hulpe vanden vierden boeck / ende deure den grondt de particulare maten van deser ordinantien wel vinden: boven sal dat pooztael plat ende sonder dach zijn / om d'licht inden Tempel niet te benemen. Van opden terdt oft paupriete / tot boven die Cornice welke ronsom den Tempel gaet / sullen sevenentveertich voeten hooge zijn. Derchitrabe frise / en Cornice houden vijf voeten / die tweede ordne hout 37 voeten / ende haer cornicementen sullen vierbedeel minder zijn dan d'ander. Des selve hooghde ende Cornicen sullen oock diense voerde tweede ordne vanden torens / sal dat vierde deel minder zijn dan de tweede ordne / ende de Cornice sal ooc dat vierde deel verminderen: daerboven sal een cleyn verheffinge staen daer den ketel op ruste sal.

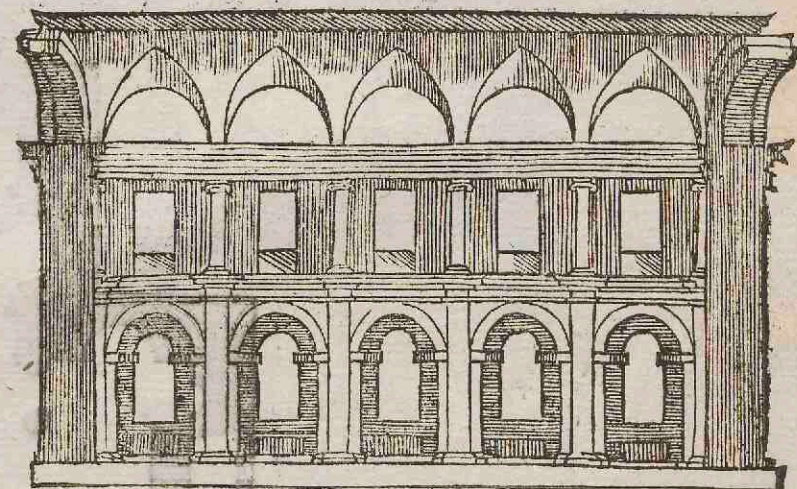
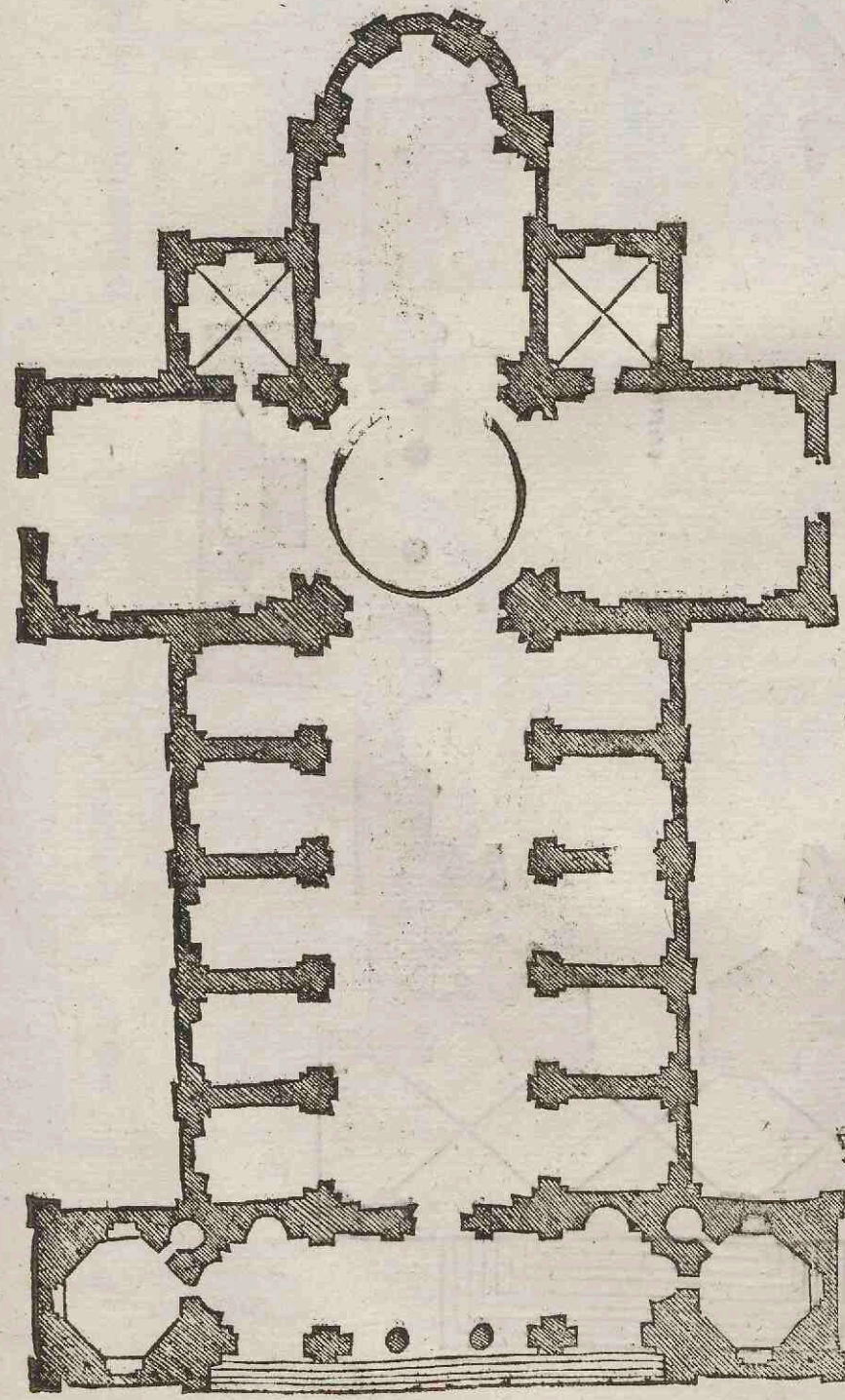
De figuren boven den ghesloten Tempel gheteeckent met A betoont dat binnenste deel vanden vijf capellen. De hooghde van aent paupriete tot boven d'eerste Cornice / hout sevenentwintich voeten: de Cornice sullen daer af die vier voeten houden ghemaect ghelijck een capiteel vande Dorica. Die andere bovenste Cornicen sullen van hooghden ghelijck de buytenste zijn. Ende tusschen dees eerste ende die tweede Cornicen / sullen Ionische platte pilaren staen: tusschen die welke dat die vensters ghesedt zijn. V'ander figuren boven die geleyde gheteeckent met B betoont die Tribune / den chooz ende die syden van dat crupswerck / metten openen ende blinden deuren. Deure d'een zyde die niet wille ghebroken is / siedy de sacristie van binnen. De Cornice onder de boghen die den ketel draeghen is ghelijck d'ander cornice die rontomme den Tempel gaet. Die Cornice die boven de boghen onder den ketel comt / sal haer aert syn / de lanterne salmen na de voorghetoonde lanternen maken moghen. Dat ander deel gheteeckent met C is eene vande deure ter syden / ende is alsoo in ronder formen ghedeckt. Die deure is wijt neghen voeten / ende is hooghe achtchien voeten.

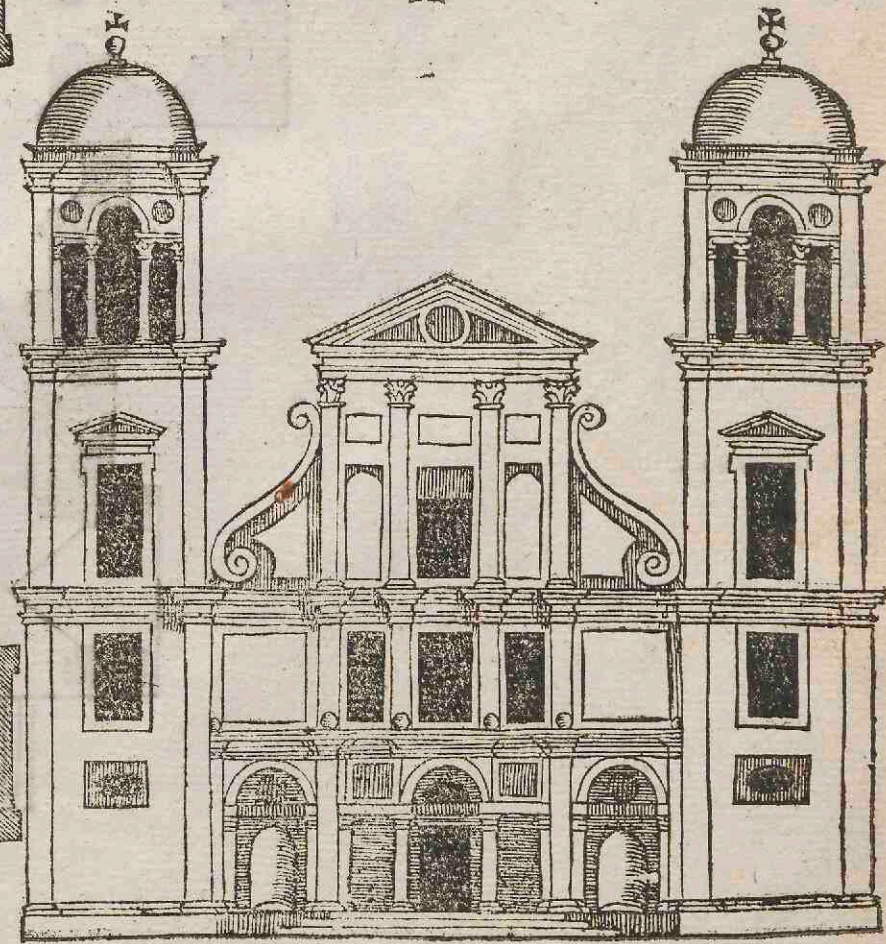
C

B

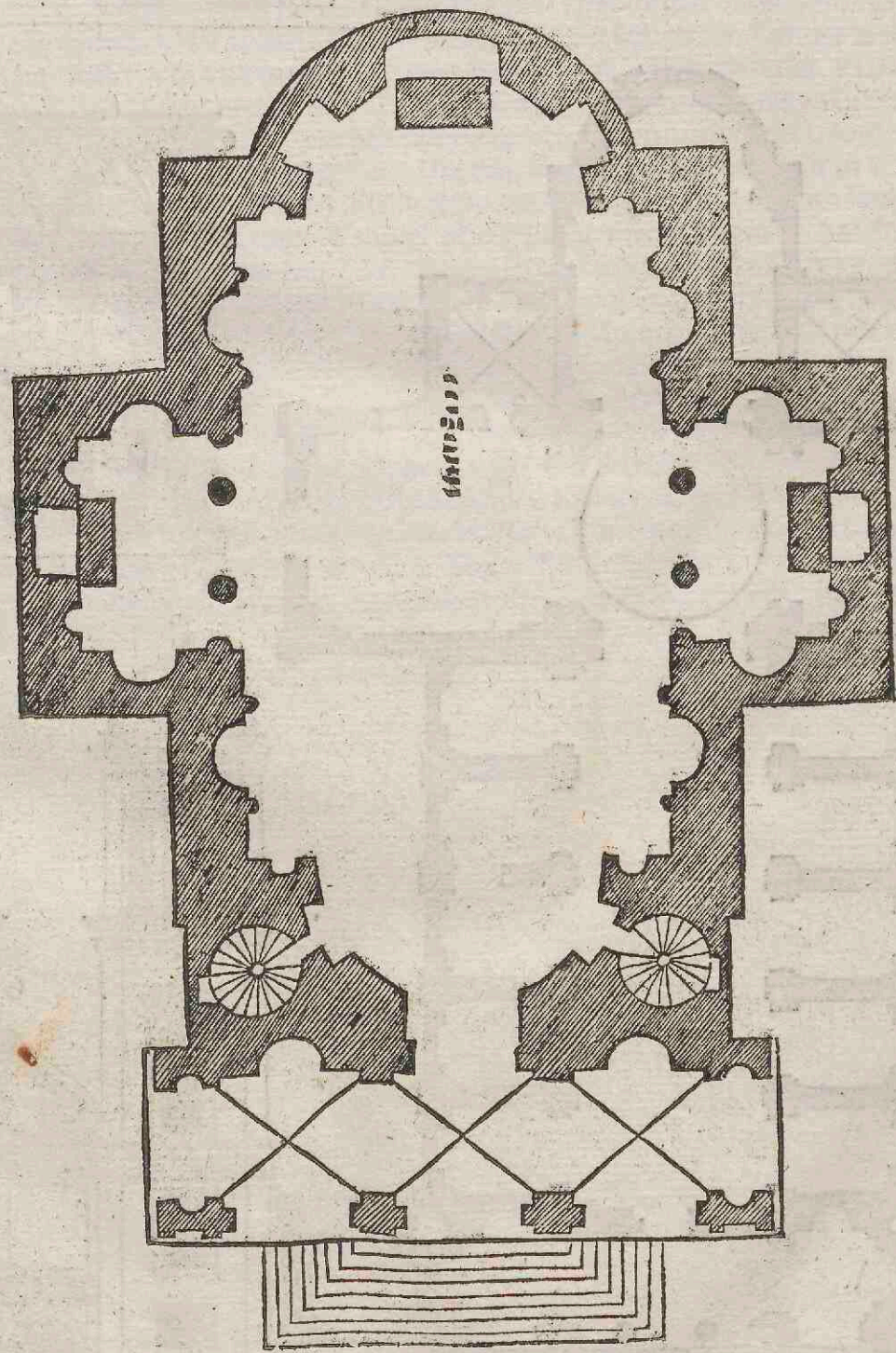

A

Van diverse forntien der Tempelen.

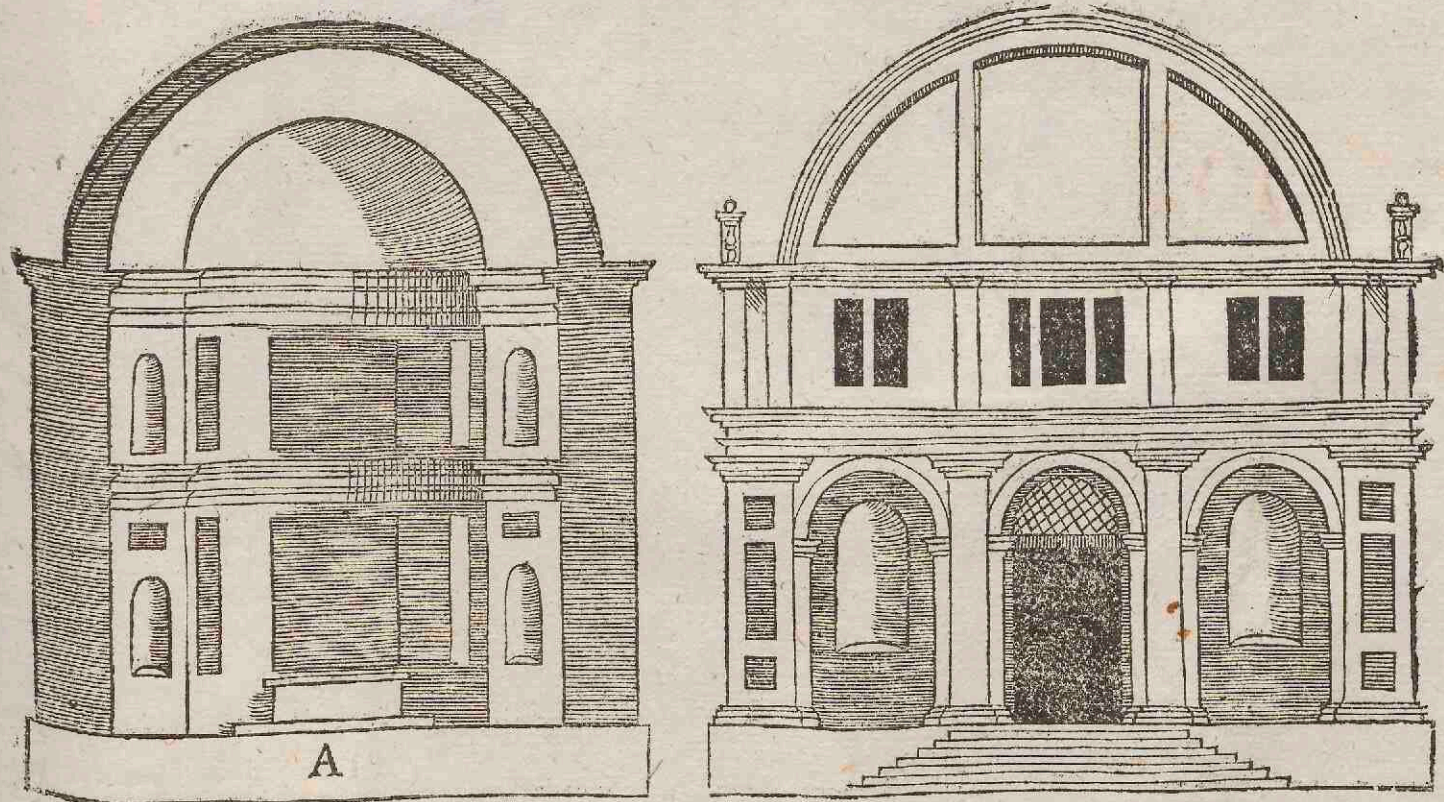
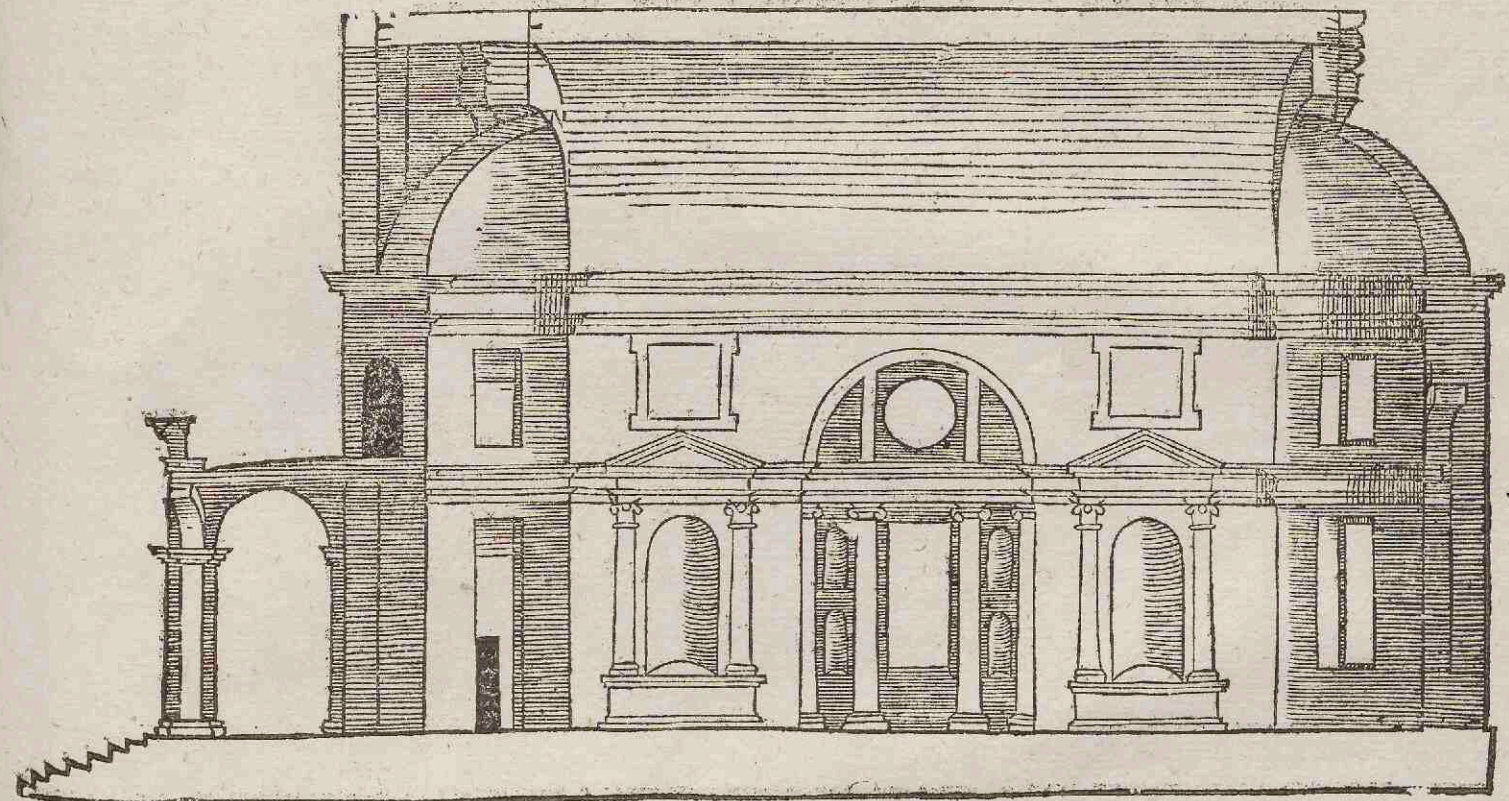
Hoe wel dat in dees nederlanden seer schoone tempelen nade moderne ghemaecke zijn / niet alleenlyck met dyp wandelinghen inden bueck / maer oock wel byue / soo en is mijn meyninghe niet gheweest van sulcken grooten tempelen te schypben / midts dat elke stadde hare hoofkercken heeft. Maer dese syn alleene / om sulcken te maken ter plaatsen daer deur eenich ongenal de kercken vergaen zijn / midts dat men die heden daechs seer swaerlijck in grooter forntien soude comen weder op bynghen / tot deser meyninghe setrick hier dees leste figure noch sachtet dan d'ander. Dese sal wydt syn sellendertich voeten / ende lanck vierentwintich. Op elke eynde voor ende achter / sal eenen halven circkel staen / hebbende vierentwintich voet in Diameter. Die halven circkel daer den hooghen altaer staet / heeft twee vensters / elk wyt ses voeten. De deure vanden inganck des tempels sal acht voet wyt syn. In crups vanden tempel sullen twee capellen staen / hebbende inder lengden achtien voeten / ende inder breedten twee elf voeten. De verster achter den altaer sal wyt syn ses voeten. Alle die groote Nicchen syn oock ses voeten wyt / ende die cleyne dyp voeten. De colommen zijn dicke twee voeten : d'intercolonnatie in de midden is van ses voeten / ende d'ander ter syden syn van dyp voeten die vier Nicchen binnen den bueck / syn geciert met ronden colommen inden muer staende. Byten den tempel is een poortael van ehien voet breed / ende lanck tweeentwintich voeten. De hooghpilasters sullen breed syn ses voeten / als contreforten / ende d'ander sullen breed syn dyp voeten. Binnen die dicke vanden muer sullen twee windeltrappen staen. Ende al en heeft desen tempel gheen torens / soo machmen se ghelijck die voorghetoonde daer aen maken.

Dat vijftste Boeck. Dat xiiij. Capittel.

Fol. xvi.

Des figure van binnen is goet te verfaen / ende vanden pauementen tot boven d'eerste cornice hout die hooghe eenentwintich voeten / daer af houder cornice dat seite deel d'ander is voor die Ionijse colommen. Dat pedestal vanden nicchen sal dat vijftste deel houden / daer op staen colommen van corinthien. De frontispicien zijn dyp voet boven die cornice : de blinde vensters daer boven machmen oock open maken. Die wandelinghe met de boijstwinghe boven dat poortael / ma: tmen war hanghende paueren om d'water. De Capellen vanden hooghen altaer ghereckent met A. heeft die cleyne Nicchen hooghe seuen voet en halben / dat hierant boven den altaer / is voor een tafele / breed van ehien voeten ende hooghe van twaelfuen. Den Tempel van vintien heeft zijn boijste cornice hooghe gelijk die binneste / dat deel vander tweeder oerdrin / heeft zijn pilasteren met ses cornice / datroppe van twee voeten / die welke cornice sullen gemaect worden na de imposte vanden Theatre scharcelli in vierde boeck / ende om dat boven besien / d'ack dyp voet plaats blijft / soo machmen daer een gheleente maken / soo wel voor een ritraet als door een ghemack. Dat dack machmen met loodt met schactten decken.

Hier opudeit dat vijftste boeck der Architecturen tracterende van diverse Tempelen / wien Italiaense in Duytschen obergheleedt dem Pecter Coeck van Keit schilder. En is gebilteert en geapprobeert by mijn Heer Joannes Goekwini van Gochot Prochian van sint Jacobs Thantwerpen. Met Privilegie der K. Majesteit / ondereckent P de Lens.